

Simplex ac dilucida expositio, qua ratione controversia de Cœna Domini orta, facile? cognosci & componi possit.

<https://hdl.handle.net/1874/422676>

ct.

1/

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

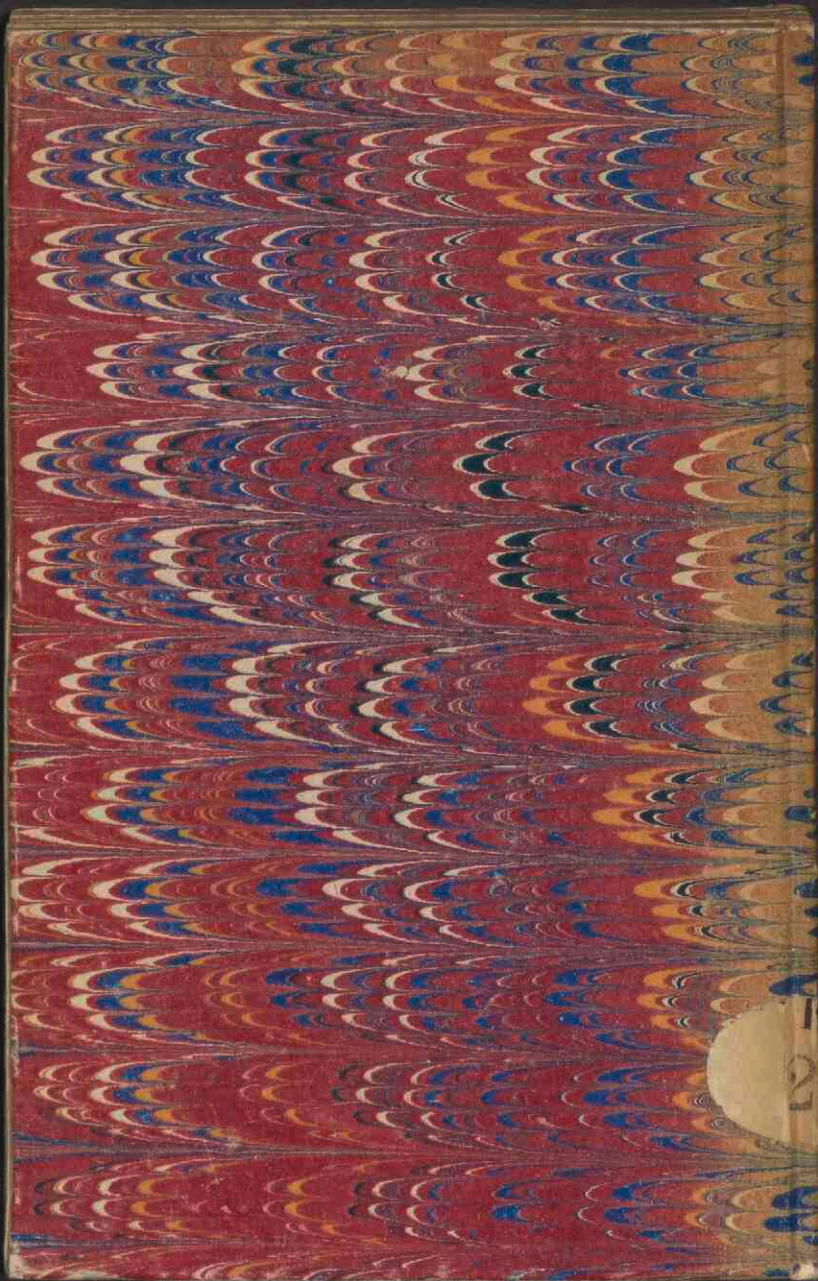
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

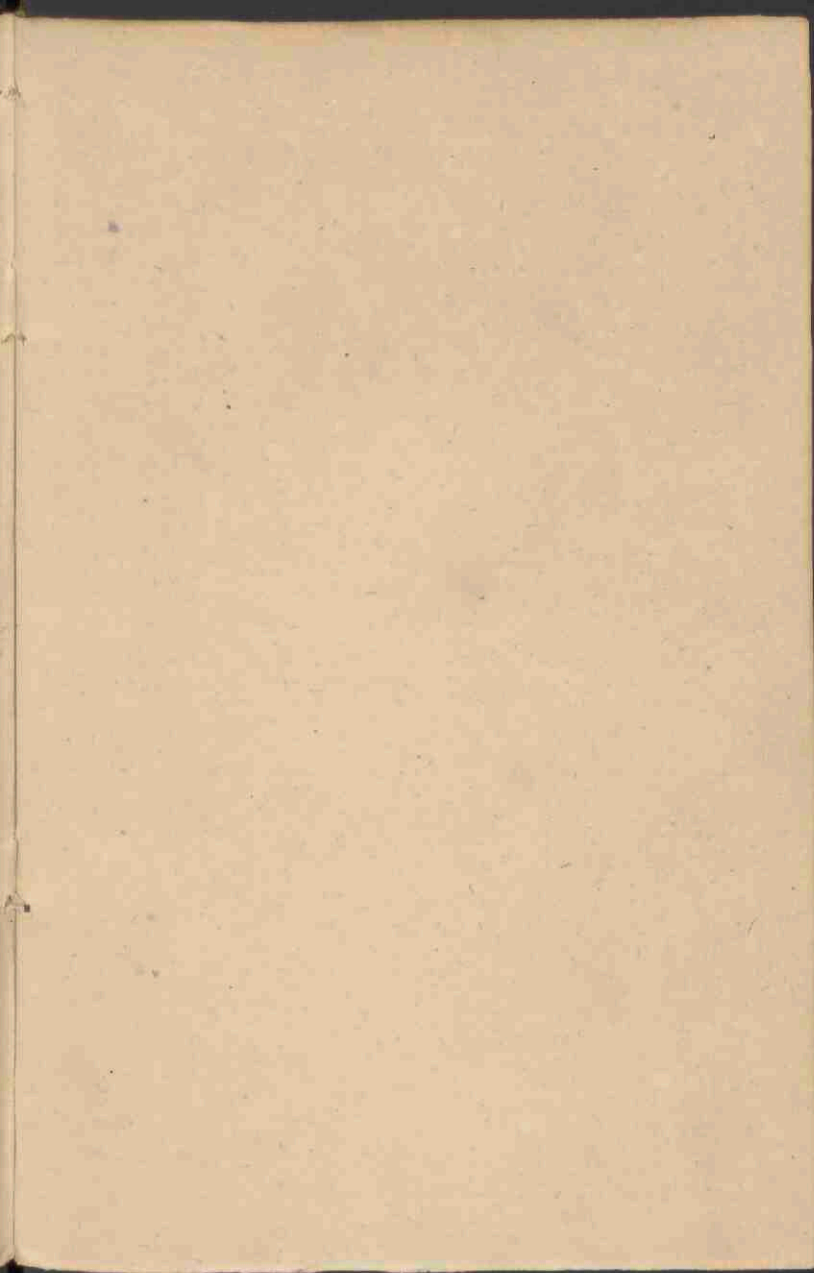

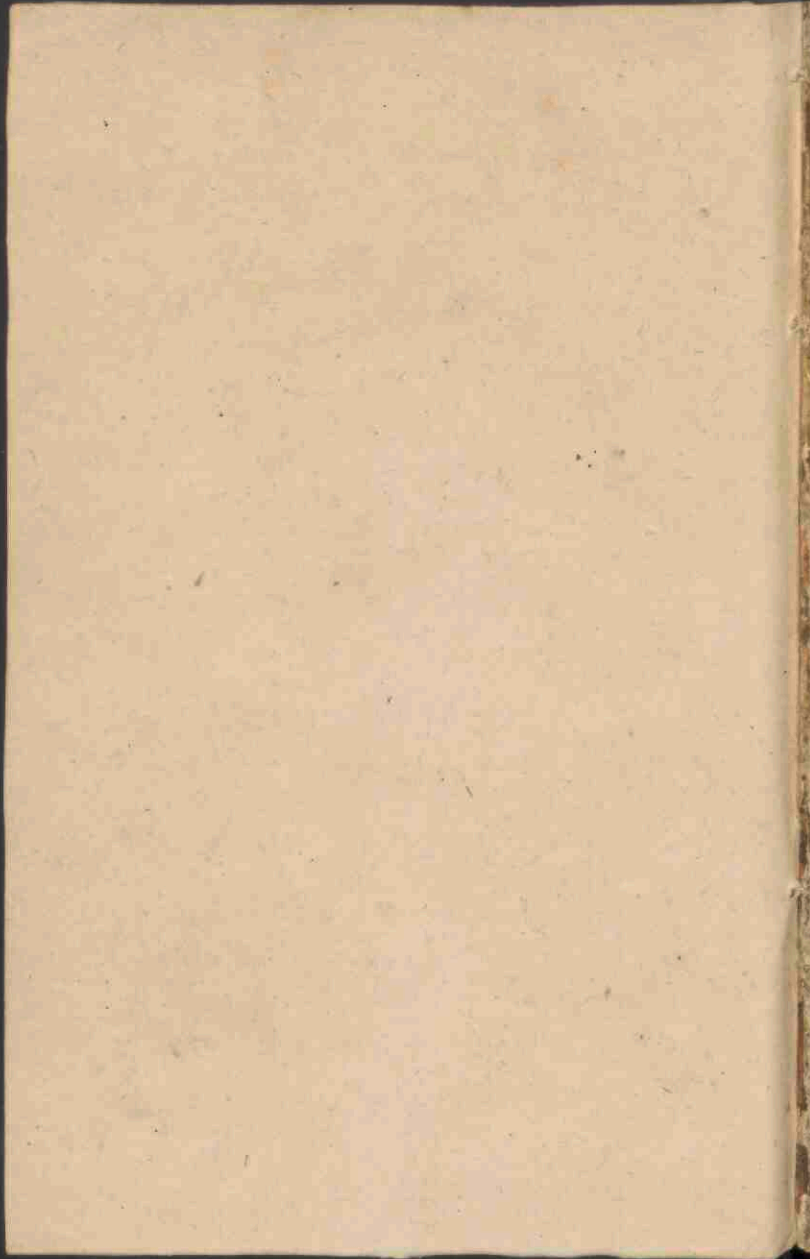

E. oct.

274¹.

acc. E. p. 274 //

SIMPLEX
AC DILUCIDA EX-
POSITIO, QVA RATIONE
controversia de Coena Domini or-
ta, facile cognosci & com-
poni possit.

HERMANO PACIFICO
Authore.

DAMASCENVS LIB. 4. CAP. 14.

*Quæris quomodo panis sit corpus Christi? Ego tibi re-
spondeo: Spiritus Sanctus hæc operatur super na-
turam & intelligentiam quæ non potest capere ni-
si sola fides. Proinde cum omni timore & conscien-
tia pura, & fide indubitata accedamus, & omnino
nobis fiet sicut credimus.*

THEOPHILACTVS SVPER IOAN. 6.

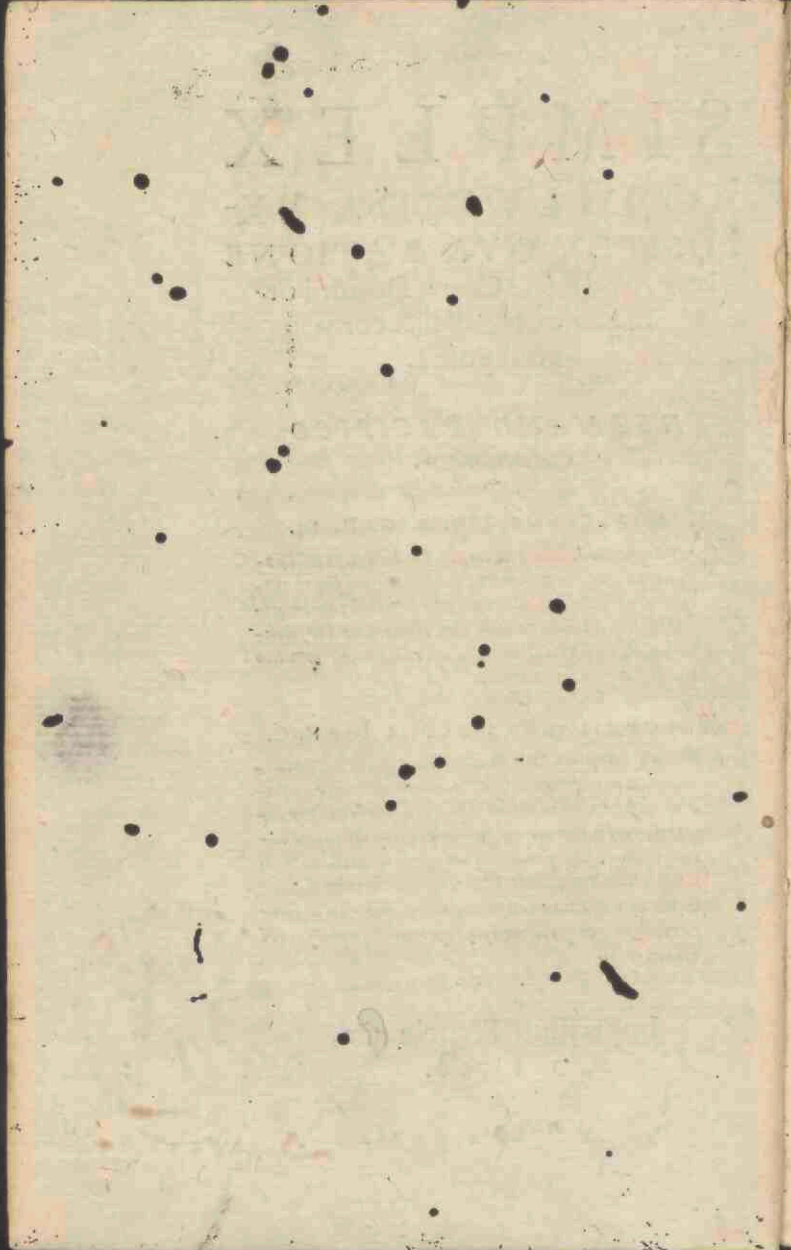
*Oportet in sumptionibus divinarum mysteriorum, in-
dubitata retinere fidem, & non querere, quo pa-
cto. Animalis enim homo, hoc est, qui sequitur co-
gitationes humanas & animales, non est capax eo-
rum, quæ sunt super naturam, & spiritualium: atq;
ita spirituales carnis Christi esum non intelligit.
Cuius qui capaces non sunt, non erunt vitæ æternæ
participes, eo quod non susceperunt Iesum, qui est
vita æterna.*

Impressum Francktaliam,

1 5 7 8.

Ex dono. Hub. Ducegei

SIMPLEX AC DILV-
CIDA EXPOSITIO, QVA
RATIONE CONTROVER-
SIA de Cœna Domini orta, facile cogno-
sci & componi possit.

*Q*UAM omnino infelici
occasione, studio, conatu
& rerum successu nota
primùm ab aliquibus, &
hactenus cõtinuata fue-
rit, hac de Dominica cœ-

na verbis, eorumq; interpretatione tristis
& clamitosa controversia ipsa, proh dolor,
per se res nimis evidenter ostendit, omni-
umque hoc vere piorum querela & vota:
quibus compositam eam aliquando liben-
ter & ex animo vellent atque cuperent,
luculentissimè testantur. Cum autem ista
contendendi, scribendi, insectandi, maledi-
cendi, & omnia passim contumelijs & con-
vitijs miscendi insana rabies, in quam ho-
die presertim exarserunt pseudotheologo-
rum male Christiane mentes, tristissimam
omnium rerum non in Ecclesia solùm, sed
& in politijs publica tranquillitatis ever-

sionem aperte minetur, & quasi praeforibus
 iam esse portendat, nisi clementer hoc Deus
 misericordiae suae providentia avertat, op-
 tandum esset serio, ut tandem saniores de
 modo & ratione, qua istarum contentio-
 num, quae sicut in orientali Ecclesia accidit
 Graecis, aliàs totam Christianam fidem &
 religionem infinitis erroribus involvent, fi-
 nis adhuc statui mature possent, sollicitè co-
 gitarent. Non enim si modo tam facile am-
 bitiosa hominum dissidia, quam ipsamet
 hac causa componi possent, diffidendum es-
 set planè de aliqua salutari concordia, praesertim si
 facessant exquisitè ista quorundam
 ad faciendum veritati fucum, & de-
 cipiendos simplicium animos excogitate
 fraudes & calumnia: quibus & adversa-
 rios suos invidiosè gravant mendacijs, &
 verum cause statum aut studiosè dissimu-
 lant, aut calidè & non rectè ex falso erro-
 ris praesupposito ponunt.

Hoc testa-
 tur dogma
 Ubiquita-
 tis.

Ut igitur tandem aliquando si Deo opti-
 mo maximo pro benigna sua voluntate sic
 placet, ratio ex firmis & solidis cause fun-
 damentis, certòq; & immo ipse statu ad
 componendam hanc adeo perniciosam con-
 troversiam inveniri possit, monendus est
 Lector,

Lector, qui veritatem rei cognoscere, nec iniustis praedictis investigatione ipsius abduci se cupit, duo esse huius controversiae capita, in idem fere inter omnes consensus est.

I Quod in mystica Cæna externa symbolorum sumptione sancita & commendata sit vera & realis ipsius vera carnis Christi, quatenus in mortem pro nobis tradita est, communicatio.

Præcipua
capita con-
troversiae.

II Quod hæc carnis Christi communicatio non alio præcipue sine seu effectu fiat, quam ut dicente Chrisostomo, per hoc mysterium sese nobis in unitatem corporis & membrorum coniungat et coniungat Christus, ut sit caro de carne, & os de ossibus effecti, caro nostra peccato mortua, carni munda unita, incorporata unum cum illa effecta vivat de spiritu ipsius, sicut unum corpus vivit de spiritu suo.

Chrisost.
Homil. 60.
August. cas
pate Chris-
tus panis,
De consecr.
Distin. 2.

III Tertium verò caput tantum est in controversia, an videlicet hæc verè carnis Christi communicatio, commendata sit, hoc isto sine, & fiat in cæna per realem ipsius corporis in pane presentiam, & corporalem oris manducationem: an verò spirituali ratione & modo per fidem.

Causa erroris & controversia.

Hoc, id est, in, sub, vel cum Hoc, corpus meum

Causam errori atque huic etiam controversiae dedit, quod hanc de praesentia & communicationis carnis Christi modo quaestionem vulgo, non ex prioribus illis duobus certis & utrinque concessis capitibus (à quibus tertium hoc velut consequens ab antecedente, seu medium ab ipsa re principali, eiusque proprio fine dependet) sed e contra ratione plane praepostera ab isto controverso corporis in pane praesentia modo, quem illic vitiosa verborum Cæna interpretatione male pro certo presupponunt, priora illa duo capita definiiri velint. Cum tamen iste modus non solum utroque illo priore capite minus sit notus & certus, sed & in utrumque contra fidei analogiam incurrat. Ut itaque de veri corporis communicatione, eiusque proprio fine & effectu constet, prius de ipsa veritate corporis, & qualis sit fidelium cum hoc corpore, quæ ex communicatione ipsius in cæna sit unitas, & coniunctio constare oportet.

AD

AD VERITATEM CORPORIS PRIMVM

*quod attinet, ponenda sunt
hæc principia.*

NON est alia corporis Christi *Vnde veritas corporis in Cœna definienda.* veritas in Cœna statuenda, quã *Matt. 26.* qualis per incarnationem assumpta, & quatenus in mortem tradita *Ioan. 6.* seu pro mundi vita data est: talis enim & non alia contra hæreticos ab Eucharistia probatur.

2 Qualis ab ipsa incarnatione caro assumpta fuit, ut in nostræ proprietate naturæ vera & nobiscum ὁμοούσιος, talis per mutationem esse desinens non est amplius vera & nobiscum ὁμοούσιος caro. *Leo. Gelasius. Cyrillus. Theodoretus.*

3 Invisibilis, impalpabilis, & incircumscrip̄ta: carnis in pane existentia, neq; ut vera & nobiscum ὁμοούσιος à Christo assumi, neq; in ea redemptionis & salutis nostræ œconomia, seu dispensatio fieri & compleri potuit.

4 Veritas carnis Christi in eucharistia nō est aliter, quã qualis in nostræ salutis œconomia fuit, consideranda. *Contra corruptam ubique in circumscrip̄tum.*

CONCORDIA

5 Corpus Christi simul & semel in
August. ad coelis & terra pluribus locis realiter præ
Darda. & sens statuere, atque hoc à veri corporis
çõtra. Faust. formæ & modo segregare, est (ut Augu-
 stinus affirmat) veritatem ipsius de-
 struere.

6 Quicquid videri & palpari non po-
Luc. 24. test, sed in spiritalis naturæ proprietatibus,
Tertulian. invisibile & impalpabile esse ce-
lib. 4. cõtra pit, nec carnem, nec ossa habet, nec ve-
Marcio. rum humanum corpus est, sed spiritus,
 seu phantasma.

7 Filius Dei, verbum propter hypo-
 staticam unionē cum carne, qua unus
Impossibi- & idem Deus & homo Christus est, per-
lis & veri- petuò est & manet in se visibilis, & in
tati contra humana forma palpabilis, & circum-
ria contra- scriptus homo: estque impossibilis con-
dictio. tradictio propter eandem unionis cau-
 sam, carnem & humanitatem Christi,
 sublatis seu mutatis istis suæ naturæ
 proprietatibus invisibilem, impalpabi-
 lem & incircumscriptam esse, seu fieri
 posse.

8 Christus, in quo nec sunt duæ &
Falsus Chri- diversæ naturæ, ita etiam diversæ & op-
stus et De- positæ sunt, atque manent naturarum
us Maozin pro-

proprietates: sed qui secundum utramque naturam per corporalem in pane præsentiam invisibilis, impalpabilis & incircūscriptus esse fingitur, iuxta Chalcedonensis concilij definitionem, non est verus & incarnatus, sed falsus & phantasmaticus Christus.

*Sic Iustin.
& Leo Romanus ad Palest.*

9 Sicut à differentibus utriusque nature proprietatibus duæ in Christo differentes naturæ probantur, ita hoc discrimine proprietatum sublato, nec de Deo ut Deo, nec de homine ut homine rectè cogitare, & loqui possumus.

Theodoretus, Vigilinus, Damascanus lib.

10 In una eademque natura oppositas proprietates existere, hoc est humanitatem Christi simul visibilem & invisibilem, palpabilem & impalpabilem, circumscriptam & incircumscriptam esse, prorsus est impossibile.

4. ca. 19. et lib. Dialectic. ult. & contra Acephalos.

Cyrillus, Theodoretus, Damascanus.

11 Corporalis præsentia Christi in carne, secundum quam est primogenitus ex fratribus, non est alibi statuenda, quã quo per ascensionem assumptus sacerdotium suum exequitur ad dexteram patris in cœlo, & unde sic rediturus expectatur.

Acto. 1. et 3. Heb. 8.

12 Verba Dominicæ cœnæ nihil directè, & iuxta τὸ πῆλον, de corporis Christi

CONCORDIA

in pane presentia, eiusq; corporali manducatione loquuntur: sed panem, quem accepit, fregit, & discipulis suis dedit Christus dicens: *Accipite & manducate*, corpus ipsius in mortem traditum esse dicunt.

August. ca. hoc est, de Coses. dist. 2 13 Panis in Coena fractus, & discipulis ad manducandum datus, est illud corpus Christi, quod invisibili veri corporis humani forma in mortem traditum est.

Flaccian. dogma omnis erroris fundamentum. 14 Non itaq; veritate verborum Christi, sed falso erroris praesupposito nituntur, qui non ipsum visibilem Eucharistiae panem, sed aliud invisibiliter, in, vel sub pane, reali existentia latens & contentum corpus Christi in mortem traditum esse docent.

Hoc fatentur Pontificij: requirite 15 Non solum falsa & Dominicae coenae verbis aliena, sed & veritati corporis Christi contraria & repugnans haec argumenti consequentia & illatio est. *Accipite & manducate: Hoc, id est, panis, quem fregi & dedi vobis, est corpus meum:* Ergo corpus Christi invisibiliter & reali existentia est, & ore corporaliter manducatur in pane.

DE COENA DOMINI. II

16 Veritas carnis Christi, quæ in verbis Dominicæ cœnæ de pane Eucharistiæ, ut res signata de signo, mystica & sacramentali locutione dicitur, seu enunciat: cuius etiam in hac Dominica cœna verè participes efficimur, est naturalis, secundum quam nobis quoque naturalis cum Christo unitas & coniunctio est.

*Hilariuste
Cirillus.*

17 Cum panis dicitur corpus Christi, non realis coexistentia corporis in, vel sub pane, sed verbo promissionis additæ signo denotatur: visibilibus symbolis spiritualia gratiæ dona in vero & legitimo sacramenti usu ex destinato ipsius fine, mystica dispensatione offerri, exhiberi & distribui: eaque est vera illa sacramentalis unio, seu coniunctio rei signatæ cum signo in verbo gratiæ & promissionis.

*Chrysost.
Hom. 38. in
Matth.
Brensius ex
xegefi in Io
an. Bucer.
in Epist. ad
Herphord.
Episcop.*

18 Vera Christi caro in mortem pro mundi vita data, quæ propter Deum verbum (cuius per unionem est propria caro) panis vitæ de cœlo est, in cibum verè dari, & ad vitam ex ea in carne nostra consequendam percipi potest, iuxta doctrinam & promissionem

Ioan. 6. Christi Ioannis sexto, absque ulla corporalis presentiae & manducationis necessitate.

Ioan. 6. 19 Christus in refutando errore *Augustin.* Cernaitarum de modo & ratione manducandi carnem eius, opponit ipsorum *Athanasius.* erroneae de *σαρκοφωγία* imaginationi ascensionem suam in caelum, & spiritua- *Theophrastus.* lem verae carnis suae, quam pro mundi *laetus.* vita daturus esset, manducationem: Ergo veritas carnis Christi in Eucharistia non est corporalis ipsius in pane existentia.

Mysterium non mutat veritatem rei, sed re- praesentat. 20 Mysterium propter commendatam in eo verae carnis Christi verae communicationem, sicut nec proprietates nature, quatenus in mortem pro mundi vita data est: ita quoque nihil in ipsa carnis veritate mutat, sed ut *Geladius* docet, representat veritatem & efficientiam verae incarnationis Christi.

Cap. Revera de Cōsec. dist. 2. Hinc *Ambrosius*: *Vera Christi caro est, quae crucifixa est, quae sepulta est: vera ergo illius carnis sacramentum est.*

De fide ad Petrum capite 2. Hinc *Augustinus*: *Semper incommutabilis manet carnis Christi veritas, quam sibi unitam divinitas gerit.*

Chri-

Chrysostomus: *Veritas corporis Christi, cuius appellatione panis per sanctificationem sacerdotis dignus est factus: sic incorrupta natura sua proprietates retinet & conservat agnitionem: sicut ipsa natura panis manet.* Ad Casarem monachum contra Apollinaristas.

Et Leo Romanus: *Caro Christi nulla ratione est extra nostri corporis veritatem.* Epist. 70.

Et Hieronymus: *Christus assumpto pane qui confortat cor hominis, veritatem corporis sui representavit.* Cap. 26. in Matth.

Denique sic apud Theodoretum Orthodoxus de hac corporis Christi veritate, eiusque vera in mysteriis participatione docet: *Corpus videlicet Christi, quod divina mysteria representant, & cuius in hac mysteriorum institutione effici-mur participes, priorem suam retinere & habere formam, figuram, circumscriptionem & essentiam: quanvis immortale factum ad dexteram Patris in gloria sit collatum: eos autem qui aliter de hac veritate corporis Christi sentiunt, & naturalium proprietatum mutationem in eo factam esse dicunt, non recta fide, sed frustra & superuacuo antitypis mysteriis communicare.* Faceat hic ubique. Idem Augustinus ad Dardanum. Notate hoc ubique. De Incarnatione Domini cap. 9.

Quod etiam Ambrosius & Leo

Romanus probant & fatentur.

Manducatio corporalis pugnat cum veritate corporis Christi.

Cum itaq; ex his principijs, quæ non ex philosophorum, sed Sacræ Scripturæ & orthodoxæ Ecclesiæ schola desumpta sunt, constat, corporalẽ illam manducationem cum hac veritate corporis Christi non congruere, sed manifestè pugnare. Necessè est omnino pro definiendo illo tertio controversiæ capite, modum communicationis corporis Christi in Cœna non esse talem, qui per corporalẽ in pane præsentiam corporaliter & ore fiat: sed de quo Christus Ioann. 6. est locutus, sicut hoc uno consensu omnes fatentur Patres.

Hoc cõcesso cõposita est cõtroverfia.

In Sermone de Cœna

Et quidem Cyprianus pro intelligendis Cœnæ Domini verbis, monet ortam fuisse aliquando, sicut apud Ioannem legitur, quæstionem de novitate istius verbi seu dicti: quo Christus se carnem suam ad manducandum discipulis daturum promisit, atque ad hanc mysterij doctrinam obstupuisse auditores: quia cum hæc spiritualia sint, carnalem sensum ad intellectũ tantæ profunditatis penetrare non posse, nisi fides accedat. Vult igitur Cyprianus, Christum

Verba Cœnæ ex cõfessione Christi Ioan. 6. intelligenda.

Christum spirituali documento discipulos suos hac mysterij doctrina de carnis suæ manducatione instruxisse, ut intelligerent, hunc esum carnis suæ, cuius in Dominicæ Cœnæ, sacramento mysticam dispensationem esse instituturus, aviditatem quandam & desiderium, certamque fiduciam esse manendi in Christo, ei que incorporatum esse.

Cùm itaq; hodie eadem quæstio in Ecclesia existat: quomodo videlicet panis sit corpus Christi, & qualis sit in Dominica cœna tradita corporis Christi manducatio, cur non imitamur hac in parte Cyprianū, & hanc super Dominicæ cœnæ verbis motam in Ecclesia quæstionem, ex verbis & concione Christi Ioannis sexto, tanquam spirituali documento & doctrina mysteriorum explicamus?

De tali carnis Christi veritate, cuius Lib. 8.
ex hac mysterij doctrina in Cœna par- Trinitate.
ticipes efficimur, loquitur Hilarius,
cùm dicit: De naturali Christi in no-
bis veritate, ipse dicit: *Caro mea verè
est esca, & sanguis meus verè est potus.*

Talis est carnis Christi veritas, qualis est nostra. In Christo simus & ipse in nobis sit. Anne ca unitas. hoc veritas non est? Contingat planè his verum non esse, qui Christum Iesum verum esse negant. Quæ certè Hilarij sententia de invisibilis carnis sub pane existentia, eiusque corporali manducatione intelligi nulla ratione potest.

Et sic olim initio controversiæ auctores syngrammatis ad Oecolampadiū, cui Lutherus sua præfatione subscripsit, ab ipsa naturali corporis veritate modum manducationis & communicationis definiendum esse verè senserunt.

Corporis Christi veritas propter manducationis modum non mutatur.

Corpus Christi, aiunt, quod pane carnae per verbum accipitur, pro ratione fidei assumitur. Corpus enim Christi, quod corporale seu carnale manet, non recipitur à corde, animo & fide, nisi pro ratione fidei, quæ est spiritualis. A qua sententia nisi turpissima defectione ex ambitiosa contradicendi libidine discessū fuisset, nulla nunc esset hac de re inter evangelicos controversia.

De

Deinde ex secundo ad ipsum effectum verè communicationis corporis Christi in Coena, cuius potissimam fine est instituta quod attinet, si ab hoc modus ipsius communicationis definiendus sit, ut sanè fieri oportere alibi firmissimè est demonstratum, similiter constat ad hunc effectum corporalis presentiae & manducationis in pane modum, nec necessarium, nec utilem esse.

*Qualis sit
modus manducationis
carnis Christi ab effectibus.*

Necessarium non esse probatur: quoniam secundum illam carnem Christi communicationem, de qua Ioannis sexto dicitur: *Ipse in nobis manet, & nos in ipso*; quanvis hinc corporaliter absens à nobis in caelo sit ad dexteram patris in carne nostra sedens. Hoc autem Christum in nobis, & nos in Christo esse, est ille ipse effectus, quo membra corporis ipsius facti unum cum eo corpus sumus.

Sic Augustinus, Athanasius & Cyrillus

Ac proinde cum Augustinus dicat: *Sacramentum Dominicae caenae ideo institutum & datum esse, ut corpus in terris capiti quod est in caelis coadunetur*: seu, ut

*Sermo. 8.
ad fratres
in Eremo
Hom. 60.
ad popul.*

Chrysostomus loquitur: *Admiranda nobis mysteria data sint, ut simus unum cum Christo corpus & membra ex carne*

*Finis Domini
nicae caenae.*

& ossibus ipsius. Talis autem copulatio cum Christo per communicationē carnis eius in mysterijs omnipotenti virtute spiritus Christi etiam in hac locorum distantia intet caput & coadunata corporis eius membra fiat: nulla profectō necessitas est propter hunc Dominicæ coenæ finem & effectum, corpus Christi corporaliter in pane præsens existere & ore manducari.

*Quomodo
omnipoten-
tia Dei in
Mysterijs
agnoscenda
sit.*

*Bonauentu-
ra lil. 3. dist.
13. aet. 1. q.
1. & art. 2.
q. 1. et distin-
ction. 1. art.
2. q. 2. in fi-
ne. Thomas
Aquinas 3.
parte sum-
mae q. 8.*

Sunt enim (ut non male nec inerte docent scholastici) tres præcipuè in capite Christo, quo ad membra ipsius, conditiones seu proprietates.

Primo, Conformitas cum membris, quam tribuunt Christo secundum humanitatem, cuius cum tota sua specie finita natura & potestas sit.

Secundo, Principium membrorum quod ei competere dicunt ratione & respectu divinæ naturæ. Ipse est enim caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, & solus habet potestatem unien- di & copulandi per spiritum sanctum membra corpori, & ex non membrorum faciendi: unde Augustinus

Neque

*Colos. 2. E-
phes. 1.
Cyril. li. 4.
cap. 13. in
Ioan.*

DE COENA DOMINI 19

Næque enim caro Christi principium est, sed verbum per quod facta sunt omnia non ergo caro per ipsam mundata, sed per verbum à quo suscepta est. Item nec Christus in quantum homo, dat spiritum sanctum, sed solum in quantum est Deus,

Lib. i. cap. 24. de Civitate Dei, & lib. ii. de Trinitate. Idem Fulgent. li. 3. ad Trasimundum.

Tertiò, Principium vivificandi ipsa membra, & derivandi in ea spiritualis vitæ motum & sensum, hanc proprietatem capitis tribuunt Christo secundum utramque naturam, diversâ tamen ratione: humanæ quidem naturæ per modum meriti & dispositionis, hoc est, cuius merito & copulatione membra corporis eius vivificantur.

Non enim aliter quàm purissimæ huic corporis Christi massæ inserti, eique incorporati vivificationi gratiam percipiunt, & experiuntur fideles: *Nisi quis enim manserit in me,* ait Christus, *eijcetur foras sicut palmes, & arescet.* Et Augustinus: *Caro Christus fidelium vita est, si corpus ipsius esse non negligent. Fiant igitur corpus Christi, si volunt vivere de spiritu Christi. Qui enim separatus est à corpore Christi, non est membrum Christi.*

Rom. 12. Ioannis 15. Hac est nota varia et copulatio cum corpore Christi.

Et qui membrum corporis ipsius non est, non vegetatur spiritus eius: Spiritus est enim qui vivificat: quia viva membra facit, nec viva membra facit, nisi quem in eo corpore quod vegetat, invenerit.

Divinæ autem naturæ hanc conditionem, seu proprietatem capitis competere dicunt scholastici, tanquam causæ efficienti, quæ impartitur membris, in eaque derivat motum & sensum, efficiendo in ijs cognitionem Christi & fidem, quæ per dilectionem operatur. Verùm ab hac membrorum & corporis cum capite Christo copulatione nõ necessarium aut consequens esse concedunt & fatentur, quod propterea secundum humanitatem incircumscriptus sit Christus: quia idem possit esse in uno loco tantum, & nihilominus in membris suis habitare per fidem. Ut ad Ephes. 3 scribitur. Quo pertinet illa Augustini sententia: *Quemadmodum Christus in nobis hic, ita nos ibi in illo sumus.* Christus caput nostrum sursum in cælo est, & nos deorsum in terra. Est autem ille in nobis hic, & nos ibi in illo sursum: nos autem fide, spe & dilectione sumus cum Chri-

sto in

Copulatio
membrorũ
cum capite
nihil mutat
in proprietatibus
humanæ
naturæ.

Serm. 53.
de verb. Do
mini, &
Psalm. 26.
& 54

Sto in caelo, & ipse divinitate, bonitate & unitate nobiscum est in terra.

Quæ sententia manifestè loquitur de humana Christi natura, loci ratione & distantia, quæ est inter cœlum & terram à nobis absente, sed tamen in unitatem corporis & membrorum copulata & unita per λόγος. Vnde hoc argumentum conficitur.

Vera corporis & sanguinis Christi communicatio, quæ tradita & sancita est in Cœna, non est alia, quam qua externa mysterij dispensatione fideles Christo coniunguntur, uniuntur, eique incorporantur, ut unum cum eo corpus sint, ipse caput, illi membra, caro de carne, & os de ossibus eius, eaque est illa mysticæ benedictionis virtus, per quam Cyrillus Christum communicatione carnis suæ in fidelibus (ut sic eorum caput & vitis sit) esse manere & habitare dicit corporaliter, non habitudine solum per charitatem, sed participatione naturali.

Ad hoc autem ut ita fideles Christo corporis & membrorum copulatione & unione coniungantur, non requiri-

*Chrysostom.
Augustin.
Leo Rom.
Cyprianus.*

*Lib. 10. cap.
12. in Ioan.*

*Sic Cyril. li.
11. ca. 21. et
22. in Ioan.*

tur, ut alibi quàm in cœlo, quo ascendit ad dextram patris, sit, ibiq; pro nobis in redemptionis nostræ precium se sistat corpus Christi: nec necessaria est ipsius corporalis in pane præsentia & manducatio.

Ergo etiam ad veram corporis & sanguinis Christi in cœna manducationem non est necessaria talis præsentia & manducatio.

*Corporalis
præsentia
& manducationis
modus pugnatur
cum vero
Dominicæ
cœnæ esse
et.*

Inutilem verò ad istum effectum hunc corporalis præsentia & manducationis modum esse inde non minus certo liquet, quod propter talem modum corpus Christi reali sua in pane existentia non tantum cœlum cum terra per novum ad panem adventum commutare, sed & in invisibilem & impalpabilem naturæ conditionem mutari & transire oporteret, eoque admissio, nos adoptionis gratia excideremus: quia Christus desineret esse, ut Cyrillus dicit, primogenitus ex fratribus: cuius in hac non consubstantiali nobiscum naturæ conditione membra fieri non possumus. Non enim, ut August. ait, nisi secundum visibilem servi formam, cui nos conformes faciet, quan-

*In oratione
contra libi-
dinosos.*

*Lib. 10. cap.
6. de Civ.*

quando reformabit corpus humilitatis nostræ, Christi capitis nostri membra sumus: quia in hoc oblatus est, & in hac sacrificium peragitur communionis.

*Dei & Ser-
mone. 18. de
verb. Apost.*

Quare cum invisibilis & impalpabilis corporis, quale ob corporalem ipsius in pane presentiam & manducationem esse fingitur, membra non efficiamur, neque sic nobis per corporis sui coniungatur Christus, ut simus caro de carne, & os de ossibus eius. Neceffe est omnino; talem communicationis corporis Christi modum esse, per quem eiusmodi corporis participes simus, cuius membra & concorporales fiamus, ut

*Hoc corpus
dicitur eua-
nescere cum
suis specieb.
postquã in
his corporas
liter est
sumptum.*

Chrysostomus inquit. *Quid est participes facti sumus Christi? Vnum facti sumus nos & ipse: quia ipse caput, nos corpus coheredes & concorporales unum corpus sumus, ex carne & ossibus ipsius.*

*Hebr. ca. 3.
Vera Chri-
sti participa-
tio.*

*Corporalis
mãducatio,
nõ est unio
cum vero et
naturali*

Et hoc est quod idem Chrysostomus non participatione solum, sed unione corpori & sanguini Christi communicare nos dicit. Quod perinde est, ac si diceret, cuius corporis nulla nobiscum unio est, neque cui per unionem hanc,

*corpore
Christi.*

*Homi. 24.
1. ad Cor. 10*

li. II. ca. 20,
in 10m.

Inuisibili et
ubiquistico
corpori non
sumus con-
corporales.

Sermone
de cœna.

I. Cor. 10.
Ephes. 3.

ut concorporales ipsius coniungimur,
eius quoque nulla participatio potest
esse in Cœna. Vnde Cyrillus: *Virtus san-
ctissima carnis Christi, unum corpus facit
participantes: ea de causa comparticipes
Christi & concorporales sumus.*

Et Cyprianus: *Mansio & incorporatio
nostra in ipso, est manducatio & potus: quo
non corporati, sed spirituali trāsitione, Chri-
sto unimur, & corpus ipsius efficiamur.*

Hęcque est illa vera corporis Christi, de
qua Paulus loquitur, *κοινωνία*, quæ *συ-
κοινωνίας καὶ τοῦ σώματος* ipsius facit, in quā
vocati sunt fideles, ut sint incorporati
in Christo Iesu, qui factus est nobis à
Deo sapientia, iustitia, sanctificatio &
redemptio.

Frāncofor-
tensis recef-
sus publica
Augustanæ
confessionis
declaratio
an. 1558.

Modus &
finis vere
communica-
tionis car-
nis Christi

Huc referri potest Francofortēsis re-
cessus decretum: quo principes Augu-
stanæ confessionis pro ipsius declara-
tione & communis concordiaē formu-
la in hac de præsentia & communica-
tione corporis Christi controversia, pu-
blico consensu in hanc sententiam de-
creverunt: *Christum videlicet in institu-
tione sacræ sūtæ Cœnæ usu, verè vivificè &
sub-*

substantialiter adesse, & nobis Christianis pane & vino in hac diuina sua ordinatione corpus & sanguinem suum ad manducandum & bibendum dare: ut hoc ipso testetur quod nos membra sua faciat nobis: que seipsum una cum saluifica promissione sua applicet, inq; nobis efficax sit & operetur, quemadmodum Hilarius ait: hac habita & sumpta faciunt, ut Christus in nobis sit, & nos in Christo. Sic itaq; in susceptione adesse Christum, sicut Paulus ait, Panis quem frangimus est communicatio corporis Christi, quod non aliter, sed ita intelligi oporteat, panis est hoc, quo nobis communicatio corporis (Christi) que ab Epiphanio, Theodoro et alijs, donum vocatur) distribuitur, eamq; sententiam necessarium esse in Ecclesia retineri: eos autē qui hoc solum dicunt, quod Christus substantialiter sacra sue Cœnæ nō adsit, sed quod hoc signum tantummodo sit externum signum, quo Christiani fidē suam profitentur, & se mutuo agnoscunt, non recte loqui, nec sentire.

Hac itaque publica Augustanę cōfessionis declaratione, verā corporis Christi in cœna præsentiam, & communicationem à modo hoc & effectu definiri

ex diuina ordinatione instituta, que tantū respicit fideles.

Ioannis 6.

Talis est

præsentia corporis Christi in cœna qualis est ipsius

coraria

1. Corin. 10.

Solus verus

sacramentus

rius error

ab Augusta

næ confess

ionis declar

atione exclu

sus, idem

in recessu

Naumburg

A. 1561.

Vera carnis

Christi mē

*ducatio est
ipſus appli-
catio per
promiſſionē*

conſtat: quo filius Dei Chriſtus, ordina-
tionis ſuæ efficacitate in ſumptione pa-
nis & vini ſeipſum nobis promiſſione
ſua applicat, noſque membra ſua facit:
ut Hilarius hæc de naturali carnis Chri-
ſti in nobis veritate & unitate, ex ea
quam Chriſtus Ioan. ſexto capite com-
mendat, ſpiritali manducatione in-
terpretatur.

*Contra Bul-
lam Leonis.
Anno 20.*

In hanc ſententiam olim, & ante mo-
tum cum Carolſtadio certamen, Luth-
erus corpus & ſanguinem Chriſti ſacra-
mento panis & vini in verbo promiſ-
ſionis offerri, exhiberi, & per fidem acci-
pi contra pontificios docuit.

Sed & quia ex hac declaratione pa-
nis, quem ex inſtituto Chriſti frangunt,
& ſumunt fideles, eſt hoc quo corporis
Chriſti communicatio, qua ipſe in no-
bis eſt, & nos in ipſo ſumus, fit & donum
hoc ſumentibus contingit, eaque pro-
pter iſte panis non nudum externæ tan-
tum profeſſionis fidei ſignum eſt. Ni-
hil hæc profeſſio ſive ad neceſſitatem,
ſive ad utilitatem corporalis præſen-
tiæ

tiæ & manducationis in pane stabilien-
 dam, pertinere ulla ratione possunt. *Bernbardus ait, sub-
 substantiam*
 ut enim in actione & ordinato usu *carnis Chri-*
 cœnæ ministerio suo, verè & substantia- *sti adesse in*
 liter adsit. Christus, & seipsum promif- *sacramêto,*
 sione sua fidelibus applicet, & con- *sed tamè nō*
 iungat, eosque membra sua in qui- *aliter accipit*
 bus efficax sit, & operetur faciat, ulla *quam spiri-*
 necessitas vel utilitas exigit: ut cor- *tualiter idè*
 porali coexistentia inclusione, seu co- *sensit Pas-*
 pulatione cum pane, vel ad locum pan- *chasus.*
 nis assumptas in unitatem personæ
 veri corporis proprietates mutet, & *Signa pro-*
 deponet. Nam per talem præsentiam, *misionum*
 neque impijs & infidelibus, ad quos *eundem cū*
 sacramentorum promissio eorumque in- *promissioni*
 stitutus usus & finis non pertinet: ne- *bus usum et*
 que etiam pijs & fidelibus, quibus *finē habet.*
 cum eiusmodi corpore ab omnibus
 humanæ naturæ proprietatibus ab-
 stracto, nulla corporis & membrorum
 unitas & coniunctio est, applicare & con-
 iungere se posset Christus.

Ut interim & illud ex hoc publico *Hoc notent*
 declarationis & concordie decreto nō *hostes &*
 omittatur, unicum videlicet ritum erro- *turbatores*
pacis.

Idem Bren-
cins in Exe-
gesi.

rem, præter transubstantiationem pro
sacramentario esse reprobatur. Quo
cœna Domini exterius tantum profes-
sionis fidei Symbolum statuitur, per hoc
enim veram præsentiam & communica-
tionem corporis Christi è cœna excludi
& auferri.

Ex quibus sic etiam in hoc secundo
capite à veri corporis modo eiusq; com-
municationis effectu actio firmissimo
omnium & irrefutabili planè argumen-
to infertur, & evincitur, modum mandu-
cationis corporis Christi in Cœna, non
esse per realem ipsius corporis in pane
præsentiam & corporalem oris mandu-
cationem: libet autem hoc argumentū
sic complecti & referre.

A communicatione corporis Christi

Cyrill. lib.
10. cap. 13.
in Ioa. Hi-
la. lib. 8. de
Trini.

in cœna probatur naturalis & corpora-
lis nostri unitas cum ipso, qualis videli-
cet est membrorum cum capite, & pal-
mitum cum vitæ: eaq; ratione Christus
in nobis naturaliter & carnaliter esse
& manere dicitur. *Hoc enim*, ut ait
Leo Romanus *agit participatio corporis*
Christi, ut in id quod sumimus, hoc est, in
car-

carnem ipsius, qui caro nostra factus est, transeamus.

At cum invisibili & impalpabili, nostræque naturæ proprietatibus exuto corpore nulla nobis naturalis unitas est neque in tale corpus participatione ipsius transimus, sed cum eo Christi corpore tantum per hanc in illud transitionem unimur, quod in assumpta servi forma nostri generis verum corpus est & cui conformes communicatione ipsius efficimur.

*Amphilo:
apud Theo.
Dialo. 2.*

Ego tale corpus quod in pane invisibiliter præsens corporaliter ore manducari vulgo fallaci erroris opinione præsumitur, proprio Dominicæ cœnæ effectu, & sine in ea non communicatur. Illud autem corpus, cuius vera in mysterijs commendata communicatio est, ab hoc veri corporis modo & communicationis suæ proprio effectu corporaliter in pane præsens esse, & ore manducari non potest, sed spirituali ratione & fide tantum: de quo sic Augustinus.

*Corpus
Christi secū
dum formā
servi non potest
corpore
liter esse in
pane.*

Hoc est ergo manducare panem vivum qui non perit, quod credere in Christum, qui creavit manducat invisibiliter, (hoc est spiri-

tualiter) saginatur : quia invisibiliter renascitur , qui manducat intus & in corde, non qui manducat foris & premit dente. Item, Nolite parare fauces, sed cor. Inde commendata est nobis ista Cœna. Ecce credimus in Christum, quem fide accipimus: in accipiendo novimus quid cogitemus: modicum accipimus, & in corde saginamur, non ergo quod videtur sed quod creditur pascit.

Cui argumento quod corporalis videlicet illa carnis Christi in pane existentia & manducatio ad proprium Dominicæ Cœnæ effectum, adeoque etiam ad vivificationem inutilis sit, pro confirmatione accedit, quòd vera Christi caro ex Oecumenica Ephesinæ synodi definitione non aliter in Cœna ad manducandum offeratur, & communicetur, quàm sicut verè vivifica est, & verbi propria caro. Hoc autem quomodo fiat atque intelligi debeat, explicat synodus ex verbis & concione Christi Ioannis capite sexto.

Synod. Eph.
contra Nestor.
Cyrill.
Defens. 4.
Mathe. 11.

at invisibilis illa carnis Christi in pane
existentia, neque verbi propria, neque ve-
rè vivificans caro est.

Primum quia non aliter verbi pro-
pria est, quàm sicut in nostræ veri-
tate & proprietate naturæ assumpta,
est in unitatem personæ verbi. Hoc
est, quatenus non minus naturales car-
nis proprietates quam ipsamet, caro
verbi sunt propriæ, alioquin extra per-
sonalem hanc humanæ naturæ Chri-
sti naturaliumque proprietatum ip-
sius in verbi persona subsistentiam
communis & seorsim per se hominis
caro esset, ut voluit Nestorius.

Omnis carnis Christi subsistentia, aut est verbi propria, aut communis & seorsim per se hominis.

Caro Christi quomodo sit vere vivifica vide de Cyrill. li. 2. de fide ad Reg. lib. 10. c. 13. li. 4. c. 10. et c. 14. li. 11. c. 10. in Ioan. et li. 6 de trinit. et li. 11. c. 21. in Ioan. idè fulden. li. 3. ad Frāsimur.

Deinde invisibilis hæc & à coassumptis in unitatem personæ proprietatibus abstracta caro non esset verè vivificans caro: quia hoc modo non esset Hypostaticæ & personali sua in verbo subsistentia naturaliter vita effecta, ut Deus, qua sola ratione ut panis vitæ de cælo, & sicut caro vitæ iure dici vita potest

verè est & dicitur vivifica Christi carò.

Sic enim ut Cyrillus ex Ephesinæ synodi sententia scribit, *Salutis & sanctificationis causa est participans nobis, quia non contra ubi carni ut caro est, sed nature verbi, hæc dicitur. quistis. vine operationis virtus attribuitur, eo quod nulla res, que propria opera Dei sunt facere potest, nisi substantialiter Deus sit.*

Ergo talis invisibilis in pane realiter existens caro, cum neq; verbi per assumptionem propria, neque verè vivificans Christi caro sit ex orthodoxa Ephesinæ synodi definitione suo proprio fine & effectu non offertur, nec communicatur in cœna.

Sicut hoc olim scribentes cōtra Occolampiū rectè senserūt auctores, synogramatis: *Non opinamur, inquit, quæquam tam impie sentiri, qui neget fidē bibere sanguinem & edere carnem Christi: sic enim ait Ioan. 6. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Cuius? fidei. Na fides edit carnem Christi et bibit sanguinē eius, dum credit. Iam si fides edat carnem & bibat sanguinem, consentaneum est, carnem & sanguinē fidei esse præsentia, alioqui nec edi nec bibi, aut si manis, credi possent.*

Non

Non itaque veritatem carnis Christi in Eucharistia, neque veram ipsius ut vere vivificæ & verbi propriæ communicationem negant aut tollunt, qui ex veteris Ecclesiæ orthodoxo consensu talē hanc veritatem esse fatentur, qualis à figura, panis Eucharistiæ cōtra hæreticos & Eutychianos in salvis nostræ naturæ proprietatibus probatur.

*Quomodo
veritas carnis
Christi
& vera ip-
sius commu-
nicatio non
negetur.*

Atque hinc etiam eiusmodi præsentia & communicationis carnis Christi in cœna modum docet, per quem Christus in nobis naturaliter & carnaliter esse, hoc est naturalem & corporalem nobiscum carnis & naturæ unitatem habere eadem ratione probatur.

*Sic Chris-
tus in no-
bis non est
per corpora-
lem ipsius
māducatio-
nem.*

Si qui sunt autem qui tertium illud, quod tantum in controversia est caput, ex prioribus illis duobus certis & magis notis, sicut iam explicatum est, definiri, tandemque hoc triste & exitiale certamen, quod tam multis iam annis ambitiosa præcipuè quorundam vincendi cupiditate multoties mutato controversiæ statu gravissimè Ecclesiam exercuit, componi nō volunt, illis equidem aliud propositum & constitutum esse, non po-

*Non certus
causæ stas
tus.*

test, quàm ut hac tertij capitij quaestione, cuius statum, non ut oportebat in eo qui panis in actione Dominicæ coenæ fractus sit, sed quid in pane reali existentia præsens sit, planè præter scopum non rectè ponunt, totius Christianæ fidei analogiæ, Ecclesiæque Dei (ut hostes ipsius) bellum movere atque inferre se profiteantur.

*Iesuitæ in
disputatio-
ne Magun-
tina, &
Thomas 3.
parte Sum-
mæ quæst.
75. art. 2.*

Debebat autem eos meritò movere, quod pontificij & Iesuitæ, qui ex hoc Evangelicorum perniciosissimo dissidio magnos passim triumphos agunt, multo tamen magis in huius causa tractatione se gerunt ingenuè. Fatentur enim palàm & sine dissimulatione, catholicum dogma esse, panem non esse propriè & substantiali prædicatione corpus Christi: nec posse manente panis substantia ullam corporalē in pane præsentiam ex verbis Coenæ probari. Tunc enim non hoc, sed hic est corpus meum dicendū fore. Itaq; cum illis pro totius causæ fundamento illud tantum est in quaestione & controversia: an videlicet in verbis Christi pronomen seu particula, Hoc, relativè significet panem, quæ

*Status con-
troversie
cū Pontifi-
cis et Iesui-
tis.*

acce-

accepit, fregit & Discipulis suis dedit Christus. Isto enim concesso, ut de pane accepto & fracto dictum intelligi debeat: Accipite & manducate, hoc est corpus meum: etiam hinc necessario concedendam esse ingenua confessione testantur, hæc non simpliciter & proprie, sed mysticè & per tropum, quo res signatæ de signis absque ulla corporalis existentia rerum in signis necessitate dicuntur, accipi oportere.

At verò quid magis indubitatum apud omnes rectè sentientes esse potest, quàm pronomine Hoc, ex relatione ad præcedentia totoque orationis contextu demonstrari panem, quem acceptum & fractum discipulis suis ad manducandum dedit Christus? Nam hoc non solùm Paulina explicatio, quæ panem quem frangimus communicationem corporis Christi esse dicit, manifestè ostendit, sed & verba Marci idem clarissimè omnium evincunt, cùm ait: *Et accepto calice, gratias agens, dedit illis: & biberunt ex eo omnes, & dixit eis: Hoc est sanguis meus Novi Testamenti, qui pro multis effunditur.* Hic enim si

Quid significet pronomine seu particula Hoc.

Cap. 14. Vbi Hic corporalis existentia & potatio sanguinis sub vino.

fuscitari volet, quid veritate substantiæ suæ in ipso bibēdi actu fuerit illud quod ex calice biberunt Apostoli, antequam hoc per ordinem ab omnibus sic potū, postea sanguinem suum novi Testamenti diceret Christus? non opinor cōstanter & verè dicent fuisse ipsum realiter sub specie vini contentum sanguinem: siquidem necdum sanguinem suum esse dixisset Christus, sed potius cum Marco fructum vitis fuisse fateri oportebit hoc, quod posteaquam bibissent Apostoli, sanguinem suum novi Testamenti vocavit: & sic verba cœnæ tota intellexit antiquitas.

Lib. 4. c. 23, *Ireneus. Christus panem qui est creatura*
 & 34. et li. 1. *ra, corpus suum esse confessus est. Item: De*
 5. *pane qui est corpus Christi, nutritur, constat*
& augetur caro hominis.

In leuiticū. *Origenes. Nam & Dominus de pane*
 • *quem discipulis suis dabat, dicebat, accipite*
& manducate, non distulit, nec seruari iussit
in crastinum.

Contra Iu- *Tertulianus. Christus panē corpus suum*
 • *ae os & lib. appellavit.*
 4. contra

Martio. *Ciprianus. Dominus vocat panem cor-*
 • *pus suum ex multorum granorum coadu-*

natione congressum. Item vini facta mentio est, ut Domini sanguis vino intelligatur: vinum enim fuit quod sanguinem suum dicit Christus.

Lib. 1. Epi.
6. & lib. 2.
Epist. 3.

Cyrillus. Credentibus discipulis fragmenta panis dedit dicens, hoc est corpus meum.

Lib. 4. cap. 4. in Ioan.

Theodoretus: Christus in Mysteriorum institutione panem corpus suum appellavit, & symbolo corporis nomen imposuit.

Dialogo 1. & 2.

Ambrosius. Quomodo potest qui panis est, esse corpus Christi?

Lib. 4. de Sacra.

Augustinus. Quod in Altari Dei ponitur panis est & calix, quod etiam oculi vobis renunciant: quod autem fides vestra postulat instruenda, panis est corpus & calix est sanguis Christi. Et post: Quomodo ergo panis est corpus eius?

Sermone ad infantes

Rursum autem quid magis certum esse potest apud orthodoxos patres, quam hanc locutionem, qua fractus à Christo panis corpus ipsius in mortem traditum esse dicitur, non esse simpliciter & substantiali prædicatione, sed mystico tropo & sensu intelligendam. Sic enim Augustinus, hoc secundum quendam modum, quo sacramentum rei, nomine rei vocatur. Et Cyprianus, sicut res & signa ne.

Epist. ad Bonifacium.
Sermo de Crismate et resurrectione.

significantia & significata iisdem nominibus censentur, intelligi oportere docet. Chrysostomus dicit: panem per sanctificationem sacerdotis liberatum esse ab appellatione panis & corporis Christi nomine dignum haberi: & *Orthodoxus* apud Theodoretum: *Cum panis, inquit, dicitur corpus Christi, & vicissim corpus Christi vocatur panis, quem ipse daturum se promisit, Enallage est, qua Salvator noster nomina rerum cum symbolis mystici sensus locutione permutavit, hoc est, corpori quidem symboli nomen dedit & imposuit. Et vicissim symbolum corporis sui appellatione honoravit.*

Paschasius Rabertus in sua ad Frudegardum de corpore & sanguine Domini Epistola ex Augustini ad Bonifacium sententia explicare volens, quomodo tropica locutio in Domine cœnæ verbis veritati rei non adversetur.

*Mystica
verba sunt
tropica locutio.*

Hac, inquit, certè mystica sunt, in quibus veritas carnis & sanguinis est, non alterius quàm Christi: in mysterio tamen & figura. Non igitur mirum, si figura hoc mysterium est, & huius mysterij verba tropica locutio appellatur.

Quæ

Quæ cum ita sint, quid nunc ad-
 ver-
 sum hæc Iesuitæ? qui superiorem expli-
 cationem & sententiam ex alia causa
 non reprehendunt, nec reprehendere
 possunt, nisi quod per pronomen Hoc,
 non panem, quem Christus accepit &
 fregit, sed individuum quoddam Vagū
 significari & demonstrari contumelio-
 sissima in Christum impietate & absur-
 ditate contendunt: idque cum alia ra-
 tione non possunt, cœdibus, flamma,
 ferro & aqua defendunt.

*Iesuitæ
 corporalem
 præsentiam
 fundant in
 individuo
 vago, ex
 quo prodijt
 Deus Moo-
 zin.*

Quid verò etiam plerique ex confes-
 sionistis ferè omnes? qui etsi panem de-
 monstrari & significari cum Luthero
 concedant & agnoscant: de corporalis
 tamen præsentiae & manducationis in
 pane causa multo quàm Pontificij &
 Iesuitæ sentiunt absurdius, & à vero
 controversiæ scopo & fundamento ab-
 errant longius, in turpissimum & exe-
 crandissimum Vbiquitatis errorem,
 quo omnes hæreses ab inferis revocan-
 tur, ad extremum prolabentes.

*Contra re-
 gē Angliæ.*

Est autē in primis animadversione di-
 gna res, quod isti qui tertiū illud quod
 tantū in cōtroversia esse diximus caput

*Contraria
 Erroneæ
 sententiæ
 principia.*

nō alia ratione quā reali corporis Christi in pane existētia & corporali oris mā ducatione definiendū esse censent, duo manifestē contraria huius suæ sententię principia & fundamenta ponant. Primò enim proferant ad tenorem verborum, Hoc est corpus meū : Secundo ad hypostaticam duarum naturarum in Christo unionem, & dexteræ Dei, ad cuius sessionem humanitas Christi exaltata est, in omnibus locis & creaturis præsentiam, unde sic colligunt, sicut divinitas Christi & dextera Dei est ubique, ita quoque corpus & humanitatem ipsius propter hypostaticam illam cum verbi divinitate unionem & ad dexteram patris sessionem, ubique esse fateri & comedi oportet.

Augustinus & patres dicunt. Caro Christi mā ducatur ut humilis.

Argumentū ubique starum.

Sic sentit Iulius Eberus contra ubiquistas.

In articulis concordie.

Quod autem ista duo principia contrarijs rationibus & fundamentis nitantur, inde perspicuè intelligi & constare potest : nam si corporalis præsentia causa est ordinatio & omnipotentia Dei in verbo, ante verba & actionem cœne, corpus Christi à pane corporali absentia ab esse fuerit necesse. Hinc olim dici solebat, præsentiam corporis Christi tātum

in

esse in usu & non extra usum. At verò si in hypostatica unione & dextera Dei ubique præsentis corporalis istius in pane existentie causa ponatur, non solum in usu & actione cœnæ, sed perpetuò & semper sicut in pane, ita quoq; in omnibus creaturis corpus Christi unà cum divinitate & dextera Dei, cui personaliter unita & ad quam exaltata est, realiter præfens adesse concedendum erit. Quia videlicet divinitas Christi hanc suam proprietatem realiter communicet corpori & humanitati suæ, ut ubique & in omnibus creaturis, adeoque etiam in pane Eucharistiæ ad dexteram patris sedeat.

Quod Ioannes Brenzcius postquã à prioris sua adversus Zvinglium & Oecolampadium in singrammate & exegeſi Ioannis animosè defensa sententiã defecisset, primus omnium in Ecclesia docere cœpit, & hodie Iacobus Andreas pro Augustanæ confessionis explicatione obtrudere conatur. Sic autem uterque nunc docet. *Magicum dogma seu incantamentum esse, credere et sentire corpus Christi antea à pane absens, post recitationem verborum cœnæ realiter præfens in eo fieri, & è cælo addi*

Manicheus dicebat pbã tasmaticũ Christi corpus esse in omnibus Escis. O monstrũ doctrine.

Aliter docet recessus Frac furdensis.

Lib. Reco- gnitionis fol. 116. pro- tocol. Hei- delb. fol. 287. & se- cundo scri- pto Iacob. Andr. cōtra Heidelb. fol. 61.

ci: ideoq. credendum esse, corpus Christi u- niversali sua ubique presentia in omnibus locis & creaturis iam ante & semper per unionem personalem & modum sessionis ad dextram presens adesse. Alioquin nisi hoc comedatur, nihil aliud Christum corpore suo facere oportere, quā ut incessabili motu ascendere et descēdere, et ab uno loco in alium migrare cogatur. Quæ si Augu- stane confessionis sententia est, aut quia nunquam sic hætenus intellecta fuit nullam etiam ipsius certam sententiam fuisse, aut hodie ex hac explicatione ip- sius, nullam incipere fieri oportet.

Iste liber ho- die damna- tur ut Cal- uinianus.

Rectè autem de hac principiorum contrarietate D. Lutherus in sua præfatione ad syngrammata Suevorū, qua librum hunc adeo commendat, ut pro doctrina & confessione sua eum haberi velit, pronunciat evidentissimum erroris testimonium esse, ubi diversa & contraria doctrinæ fundamenta ponuntur.

Non solum autem contraria ista corporalis præsentia principia, contrarias ex se gignunt sententias, quæ se mutuo destru-

destruunt & evertunt, sed & isti qui priore illo principio ex verbis Dominicæ coenæ nituntur nudo tantum verborum Christi pretextu, at nec verbis nec sententia ipsius ad stabilienda propria sua commenta rectè utuntur.

Primum enim, quia verbo Dei nec addi nec detrahi quicquam ab homine debet. illud demum verè Dei verbum est & dici potest, cui nihil est additum, aut in quo nihil est immutatum: at qui in probanda reali corporis Christi in pane existentia hisce verbis, hoc, id est panis quem fregi, & dedi vobis, est corpus meum, contineri & effici dicunt corpus Christi realiter esse in pane, aliquid verbis Christi addunt, eaque immutant. Non enim hoc, quod in alio existit proprie vel est vel dici potest esse illud, in quo existit. Cum itaque plane diversa & non æqui pollentia sint, panem quem fregit & dedit Christus esse corpus ipsius in mortem traditum: & invisibile Christi corpus in pane realiter existere: sicut nec illa æquipollentia sunt, accipere & manducare panem quem porrigens Christus corpus suum esse dicit.

*Corporalis
præsentia nõ
potest ex te
nore verbo
rum cœnæ
probari.*

*Aliud est in
verbis et se-
su panis est
corpus Chri-
sti, & cor-
pus Christi
est realiter
in pane.*

Et corpus hoc simul cum pane corpora-
liter & ore manducare: propterea quod
alius ex perpetua fidei analogia naturæ
sacramentorum magis conveniens My-
sterij modis esse possit: quo videlicet
propter spirituales rerū in verbo pro-
missionis gratiæ, & recto sacramentaliū
signorum usu divinitus institutā & san-
ctam communicationem res signatæ
dicuntur de signis, & sacramentum rei,
nomine rei vocatur: quam ut ipsa per
hoc res signata reali sub signo existentia
in unitatem massæ & subiecti copuletur,
frustra omnino ad probandam hanc cor-
poralem in pane præsentiam & mandu-
cationem ad verba Dominicę cœnæ eo-
rumque tenorem & proprietatem pro-
vocatur. Mirandum est autem cum talis
cōiunctio corporis cum pane iam olim
ante quingentos annos pro imparatio-
ne Christi, ut impia damnata & anathe-
matizata fuerit in Eccles. Romana, quo-
modo D. Martinus Lutherus ausit affir-
mare, se in hac causa cum veteri Ecclesia
ipsisque adeo pontificijs credere & sen-
tire. Corpus Christi definitivè esse in pa-
ne, hoc est, corporaliter & verè.

*Guitmundus & Alge-
rus.*

*In confessio-
ne parva.*

Non

Non ita profectò cōtra Zvinglium & Oecolampadium, sed longè aliter & rectius aliquando sensit Brencius: *Principio, inquit, monēdi est lector quæ sit sum-*

In Exgesi. Ioan. cap. 6.

ma nostræ controversiæ de sacramento cœnæ questio: non quarimus an panis substantia mutetur in corporis Christi substantiam,

Status questionis ex verbis cœ-

ut sola accidentia panis remaneant: de his nugis disputent vani papistæ, qui ex quo vis quidvis fingunt: Nec quarimus, an in pane carnaliter corpus subsistet, quemadmodum

næ non est de corporali presentia et mādicatione in pane.

ratio humana in pane corpusculum quoddam solet imaginari: in hac negari imaginatione occupet se prudentia carnis: nos fidei non rationis humanæ causam tractamus. Itaque hoc solum querimus, an pane & vino cœnæ per verbum distribuatur & donetur fidei nostræ corpus & sanguis Christi? Hoc si comprobatum fuerit, manifestum deinde erit, quare panis dicatur

Quare panis dicatur corpus Christi.

verè corpus Christi & vinum verè esse sanguis: Et post, Restat itaque, panem non esse ideo corpus Christi, quod mutetur in corpus, aut quod imaginatione carnali corpusculum quoddam in pane subsistet, sed quia per panem fidei nostræ distribuitur corpus Christi: Et post, Verum est quidem corpus per panem

Adde cœ-

ideo corpus Christi, quod mutetur in corpus, aut quod imaginatione carnali corpusculum quoddam in pane subsistet, sed quia per panem fidei nostræ distribuitur corpus Christi: Et post, Verum est quidem corpus per panem

Corporalis in panem præsentia est nūgax imaginatio et præsentia carnis

Et post, Verum est quidem corpus per panem

significari: attamen verum est, ita significari, ut corpus praesenter fidei nostrae non distribuatur.

*Quid ad
haec tadem
dicetis ubi
quiste?*

Hæc olim de veritate verborum Dominicæ coenæ, & quomodo panis sit corpus Christi Ioannes ille Brencius: qui contra sacramentarios scribere videri voluit, cuius sententia si valeat & retineatur, iam omnis hodie inter Evangelicos sublata controversia erit, & cessabit illa subtilis de nudis & vacuis signis exco-gitata calumnia.

*Canon
Nicenus.
Theodorez
tus.
Eutynius et
alij.*

Quod si veteris & purioris Ecclesiæ consensum hac parte sequi libeat, ideo panem à Christo corpus ipsius in mortem traditum esse dictum fatebimur, quia accedentes ad sacra mysteria, non voluit intentos esse ad eorum quæ proposita sunt naturam, sed ad virtutem ipsorum & gratiam,

*Libro de corpore et sanguine Domini.
Recta communicatiõ fides.*

Hinc illa Paschasij ex hac mysteriorum doctrina ad communicantes admonitio. *Hoc mysterium, ait, dum communicas, dilata sinum mentis tuæ, & emunda conscientiam tuam, & percipe non quantum exhibet mica & dente premitur, sed quantum capit fides. Etsi enim colorem & sapor-*

rem

rem carnis minime præbet hoc mysterium
 virtus tamen fidei & intelligentia qua ni-
 hil de Christo dubitat, totum illud spiritua-
 liter intus sapit & degustat. Nam vera
 Christi caro & sanguis vera fide creditur
 & spirituali intelligentia degustatur. Dum
 interior noster homo divina intelligibiliter
 per Christi gratiã accipit ac per ea virtute
 fidei Christo concorporatur. Per ignoran-
 tiam autem misterium illud percipit qui
 nescit verè quod corpus & sanguis sit Do-
 mini secundum veritatem, licet in sacra-
 mento accipiatur per fidem: & hi quidem
 mysterium accipit sed nescit mysterij vir-
 tutem. Et Eusebius Emiffenus: Cum ad
 reverendum altare ibis, spiritualibus sa-
 crandus accedis, sacram Dei tui corpus fide
 respice, mente continge, cordis manu sus-
 scipe, & totum interioris hominis haustu
 assume.

Quo sensu
 et modo my-
 sterium sit
 corpus et sa-
 guis Christi

Cap. quia
 corpus de cõ
 sec. dist. 2.
 Hinc Augu-
 sti. nolite pa-
 rare fauces
 sed cor.

Deinde etiam & secundo ad senten-
 tiam & interpretationem verborũ Chri-
 sti quod attinet: siquidem ea debet esse
 fidei analogã, hoc est, cum reliquis ar-
 ticularis fidei & scripturæ dictis consen-
 tiens, nulla amplectenda eiusmodi

Interpreta-
 tio verborũ
 cœnæ de cor-
 porali præ-
 sentia non
 est analogã
 fidei.

interpretatio est, quæ in alios fidei articulos incurrit, sicut hæc de corporali in pane præsentia obliquo interpretationis sensu introducta opinio facit: In ea enim præsupponi oportet, corpus Christi quod antea non alibi quam ad dexteram patris in cælo fuit, ubi suo regno & perpetuo sacerdotio fungitur, iam propter verba Dominicæ cœnæ in pane realiter præsens adesse incipere. Item corpus hoc Christi, quod antea in assumptis humanæ naturæ proprietatibus visibile, palpabile & circumscriptum in gloriosa illa sua in cælum ascensione permansit, nunc mutatis & depositis hisce proprietatibus hac sua reali in pane existentia iuvibile in palpabile & in circumscriptum fieri

Hebr. 8.

Hoc patres dicunt pugnare cum veritate incarnationis

coepisse. Quæ præsupposita, quia ex verborum Christi tenore directo non sequuntur, nec aliunde testimonium in scriptura habent, sed potius in multos scripturæ locos incurrun, ideoque falsa sunt.

Falsa est quoque illa, qua ista nituntur, interpretatio: adde quod si corpus Christi reali existentia in pane Eucharistiæ esse ponatur, necessario concedendum sit, aut iam antè & priusquam verba cœnæ

recita-

DE COENA DOMINI 49

recitata fuerint adesse, aut ab ipsa verborum Coenae recitatione primū præsens fieri, atque sic ad locum panis, ubi antea non fuit, corporali adventu venire. Alioquin quorsum in manducatione panis Eucharistiae tandiu mors Domini annunciarī iubetur donec veniat, si, qui antea corpore suo in coelis à pane absens fuit Christus, absque ullo ad ad panem è coelis adventu corporali se præsencia in pane sistere credendus est?

I. Cor. II.

At primū dici non potest, obstantibus hisce Scripturae dictis: *Expedit vobis ut ego vadam: nisi enim abiero, Paracletus ille non veniet.* Item, *Recessit ab ijs & ferebatur in caelum:* item, *Qui est ad dextram Dei profectus in caelum.*

Corporalis præsencia in pane nullus modus dari potest, qui in Scriptura dicta non incurrat.

Ab hac enim sua in caelum profectioe & ascensione ipsemet Christus carnis suae corporalis, hoc est, quā corporis ore fieri oporteret, manducationis impiam imaginationem in Capernaïtis refutat, inquiens: *Hoc* (scilicet quod de manducatione carnis meae dixi) *Vos scandalizat. Quid igitur si videritis Filium hominis ascendentem, ubi erat prius?* quasi diceret, Filium hominis vi-

Argumentū Christi contra corporalem in pane præsenciam. Ioan. 6.

debitis ascendentem in cœlum, ubi erat priusquã inde descendens fieret homo. Ergo hinc intelligere potestis, manducationẽ carnis ipsius nõ debere fieri corporaliter, nec corporalẽ eius ad hoc præsentiam requiri. Eodemq; modò Epistola ad Hebræos propter sacerdotium quod ad patris dexteram in cœlo pro nobis apparẽs exequitur Christus, negat ipsum esse super terram: *Talem, inquit, Pontificem habemus, qui consedit in dextera throni maiestatis in excelsis, &c.* Si vero esset super terrã, nõ esset sacerdos, cùm essent, qui secundum legem offerrent munera.

Hebr. 8.
Christus
nõ exequitur
sacerdotium
suum corporali
přsentia in
pane.

In Leviticũ

Rom. 10.

Vnde Origenes: *Pontifex noster Christus non utique in terra quarendus est, sed in cœlo, & per ipsum hostia offerenda est Deo.* Paulus quoq; Apostolus cùm ait: *Ne dixeris in corde tuo, Quis ascendet in cœlum? Hoc enim est Christum ex alto deducere.* An non hoc rursus ex alto Christum deducere, & tamen simul quoq; per ascensionem in cœlo esse velut inter se cõtraria opponit? & quatenus ex alto rursus deducitur, per hoc in cœlum ascendisse negari oportere sentit?

Al.

Alterum similiter dici non potest: non enim aliunde quàm è coelo, nec etiam aliter quàm sicut visibiliter abiit & recessit corporali sua presentia expectandus est Christus, Angelis hoc iratantibus: *Hic Iesus qui assumptus est à vobis, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in caelum.* Et dicente Petro: *Quem caelo suscipi oportet usque ad tempora restitutionis omnium.* Ergo cum realis istius presentiae corporis Christi in pane modus, neq; à perpetua ipsius hic apud nos tali mansione, neque à reditu seu adventu ad panem causam habere, atq; ita cum alijs articulis fidei & Scripturae dictis consistere possit, sed prorsus sit inexplicabilis, non est sine claro & certo Dei verbo, quo corpus Christi realiter in pane existere doceremur, obliquo tantùm verborum sensu, per interpretationem, cuius ratio (quomodo videlicet cum ceteris scripturae dictis consentiat) semper constare debet, introducendus.

Et hoc est quod Augustinus in Sermonem ad infantes, seu populum, mysteriũ Dominicę cœnæ explicaturus, isti nõ rectè verborum Christi intelligentiæ &

Aëtior. 2. 6

3. Sic

Augustin.

Fulgētius.

Vigilius.

Beda.

Oecumenius.

Nazianzenus.

Vbi per interpretationem aliquid

introducitur, modus

ipsius nõ de

debet esse

inexplicabilis.

lis.

Veteris Ecclesie doctrina, qua

populus instituebatur

interpretationi, de substantiali existentiâ corporis in pane, opponit articulos de veræ carnis Christi assumptione ex virgine, ascensione in cœlum, & sessione ad dexteram patris: ex quibus infantium & populi fidem instruendam esse vult, ut rectè intelligant, quomodo panis sit corpus, & vinum sanguis Christi:

*In verbis
eæne aliud
sensus, aliud
fides
videt.*

ait autem: *Quod in altari Dei vidistis, panis est & calix, quod etiam oculi vobis renunciant. Quod autem fides vestra postulat instruenda, panis est corpus, & calix est sanguis Christi. Breviter quidem hoc dictum est, quod fortè fidei sufficiat, sed fides instructionem desiderat, nisi enim credideritis, non intelligetis, potestis ergo dicere mihi: Præcepisti ut credamus, exponè ut*

*Argumentum contra
corporalem
in pane præ
sentiam.*

*Quæstio
de intellectu
verborum
Christi.*

intelligamus. Potest enim cuique talis cogitatio oboriri: Dominus noster Iesus Christus nonne carnem ex virgine sumpsit? in cruce mactatus est? sepultus, tertia die resurrexit? & quo die in cœlum ascendere voluit, illuc levavit corpus suum: inde venturus est ad iudicium: ibi modo est sedens ad dexteram Patris: Quomodo ergo panis est corpus eius? & calix seu quod habet calix, sanguis eius?

Hic quæso notet lector hanc ipsam quæstionem esse, de qua hodie tantopere contenditur. Hanc verò dum sic movet Augustinus, an non perspicuè factetur & ostendit, istos notissimos fidei articulos de vera Christi incarnatione, ascensione in cœlum & sessione ad dexteram Patris manifestè pugnare cum simplici & literali isto verborum Dominicæ cœnæ sensu, quo panis creditur esse re ipsa corporis Christi substantia? Hanc enim non ex panis substantia factam, sed ex virgine assumptam, & in cœlum ad dexteram Patris collocatam dicit, ideoque non hic in terra quærendam esse vult. De quo sic alibi: *Ascendit ad cœlū, ibi sedet ad dexteram Patris. Hoc audiant & teneant. Respondet aliquis: Tenebo absentem? Quomodo in cœlum manū mittam, ut ibi sedentem teneam? Fidem mitte & tenuisti, parentes tui tenuerunt carne: tu tene corde: quoniam absens Christus etiam præsens est: nisi enim præsens esset, teneri non posset.*

Adde lib. 3.
cap. 10. de
Trinitate.

Tracta. 50
in Ioan.
Christus
fide in cœlo
querendus
& tenen-
dus est.

Corporalis
præsentia
in pane pu-
gnat cum
veritate in
incarnatio-
nis.

Sentit igitur Augustinus, si corporis Christi substantia in pane ponatur, eo quia panis dicitur corporis Christi, ar-

ticulum de veritate incarnationis ex hoc sensu verborum Cœnæ non constare: propterea quod sicut ab initio Christus absque naturalibus veræ carnis proprietatibus non potuisset verè incarnari: ita quoque ijs per corporalem in pane existentiam sublatis & mutatis, Christus desinet esse verè incarnatus. Hinc Patres dicunt, Naturales corporis proprietates assumptas esse à Christo in testimonium & confirmationem verè & non phantasmaticæ incarnationis: *Qui enim semel, ait Nyssenus, homo fieri decreverat huic proprietates humana nature, omnes necessario suscipienda erant.* Et in Synodicis epistolis contra Monothelitas scribitur, sublata proprietate naturali & essentiali, ipsam quoque naturam cum ea perimi est necesse. Itaque Eranistes apud Theodoretum pro Eutichete disputans, ab hac proprietatum mutatione carnem Christi in divinam naturam transiisse probaturus: *Si aliquid maneret, inquit, quod humanam naturam ostenderet, non esset facta divina mutatio.* Contrà quod cum sic à Domi-

nic

Leo et Oecumenius.

In Catechesi

Proprietatum mutationis est utriusque nature ablatio.

Dialog. 2.

nieæ cœnæ symbolis & antitypis inferat Orthodoxus: *Corpus Christi quod di-* Idem subrà
Christo-
mus Argu-
men. de Ty
po ad Ar-
chetypum.
*vina mysteria representant, retinet suam
formã, figuram et circumscriptiõnem, sicut
ipse panis & vini typus facit. Ergo non est
facta in divinam naturam mutatio. An
non ex hac istius argumēti inverfione
colligi & inferri posse fatetur? Si tolli à
Christi corpore forma, figura & circum
scriptio potest: Ergo in divinã naturam
facta est mutatio, & consequenter hoc
ipso Christus desijt esse incarnatus.*

Hoc fate-
tur Cyrill.
3. Tomo
Cõcil. folio
168.

Idē sentit Augustin. de articulo ascen-
sionis in cœlũ, & ad dexteram Patris ses- Idem Chris-
tostomus,
1. Corin. 11.
sione, quod cum videat & intelligat cū
corporali in pane præsentia consistere
nō posse, confugit pro conciliatione i-
storum articulorũ cum verbis cœnæ ad
spiritualẽ mysteriũ intellẽstũ: quo sicut
suo modo fideles corpus sunt Christi,
quorũ mysterium in Dominica mensa
positũ est, ita quoq; panem & vinũ quæ
vidẽtur esse corpus & sanguinẽ Christi, Idem Theo-
doxet. Dial.
2.
quæ credũtur & intelliguntur, & quorũ
ista sunt mysteria: sic aut̃ pro instruenda
infantiam & populi hac de re fide, ex ge-
nerali omniũ sacramētorum natura &

ratione respōdet suprà factę quæstioni.

Responsio
superio-
ris quæstio-
nem, & in-
structio si-
dei.

Ista, fratres, ideo sacramenta dicuntur, quia in illis aliud videtur & aliud intelligitur. Quod videtur, speciem habet corporalem, quod intelligitur fructum habet spirituales. Corpus ergo Christi si vis intelligere, audi Apostolum dicentem fidelibus: Vos estis corpus Christi & membra: si ergo vos estis corpus Christi & membra, mysterium vestrum in mensa positum est, mysterium Dei accipitis, & ad id quod estis, Amen respondetis: audis ergo corpus Christi, & respondes Amen. Esto membrum corporis Christi & verum sit Amen tuum.

Hic si Augustinus peculiarem fidei articulum Dominicę cœnæ verbis de corporali præsentia & manducatione corporis Christi in pane contineri sensisset, intelligere potuisset hanc ipsius ex communi Sacramentorum ratione desumptam responsionem, qua ideo

Cena Do-
minica con-
stat corpora-
li symbolo-
rum specie &
spirituali
eorum fru-
ctu.

panem corpus Christi esse, & dici vult, quia videlicet in eo quod videtur & speciem habet corporalem, illud quod creditur & fructum habet spirituales sic à fidelibus percipitur, sicut ipsi per hoc corpus & membra sunt Christi, prorsus

Prorsus nulla ratione esse accommodatam. Et hoc magis etiam omniumque clarissime confirmant quæ alibi sic scribit inquiring. *Commendavit nobis Dominus in hoc sacramento corpus & sanguinem suum quod etiam fecit nos ipsos: nam & nos corpus ipsius facti sumus & propter misericordiam eius quod accepimus nos sumus.* Item: *Non dicendi sunt manducare corpus Christi qui in corpore non sunt Christi nec in membris eius sunt computandi: non enim possunt esse simul membra Christi & meretricis.* Et post: *Sic enim hoc dixit qui manducat carnem meam & bibit sanguinem meum in me manet & ego in eo: tamquam diceret qui non manet in me & in quo ego non maneo non se dicat aut existimet manducare corpus meum aut bibere sanguinem meum, licet carnaliter et visibiliter premat dentibus sacramentum corporis & sanguinis.* Item: *Qui discordat à Christo nec carnem eius manducat nec sanguinem bibit etsi tanta rei sacramentum quotidie ad iudicium præsumptionis sue accipiat.*

Cap. commẽ
davit de cõe
secra. dist. 2

Lib. 21. cap.
24. & 25.
de Ciuitat.
Dei.

Tracta. 26.
in Ioan.

Cap. 4. dis
cordat. de cõ
sec. dist. 2.

Obiectio.

Sed hinc querat aut obijciat aliquis si ex superioribus adducta Chrisostomi sententia sic panis à Christo corpus ipsius esse

dicitur, quia videlicet visibili hoc panis symbolo spirituale & intelligibile corporis Christi donū offertur datur & exhibetur, quomodo hoc omnibus qui sacramento utuntur aliter quàm corporali præsentia in pane offerri & accipi ab ijs potest?

Responsio. Ad hoc parata responsio est, quòd quæ de mystica sacramenti dispensatione dicuntur, in qua ut Cyprianus & patres dicunt, sunt res & signa, significantia & significata, corporalia & visibilia sacramenta, & invisibilis eorum virtus seu gratia, ex instituto ipsorum usu & fine, qui unà cum verbo promissionis gratiæ, cuius sacramenta sunt addita signa, tantū pertinet ad verè fideles, intelligantur. Ab hoc instituto usu eiusque proprio & destinato fine commetum est sacræ scripturæ, ut signis rerum nomina imponat, & à mystico signo seu symbolo argumentum summat ad ipsam rem signatam.

Sermo. de Crison. et de resurrect.

Vsus institutus ex proprio suo fine respicit fideles.

Sacramentalia locutiones.

Augustin.

Sic baptismus aquæ dicitur à Paulo lavacrū regenerationis in sanguine Christi, & baptisati in unum corpus, baptisati Christo, induuntur, & in mortem ipsius complantantur, quod tamen non de

de Simone Mago nec alijs impijs & in-
 penitentibus, sed de verè fidelibus ex
 instituto usu & fine in verbo promissio-
 nis gratiæ est intelligendum, sic & eo-
 dem modo Paulus panem qui frangitur
 κοινωνίαν communicationem corporis
 Christi esse dicit, argumentum hinc à
 fracti panis sumptione ad communica-
 tionem corporis Christi sumens, in ver-
 bo videlicet & instituto fidelium usu, de
 quibus post dicit, unus panis unum cor-
 pus sumus quotquot de uno panis par-
 ticipamus. his enim verbis Paulus sic à
 sumptione fracti panis ad κοινωνίαν cor-
 poris Christi, qua participantes κοινωνοι
 ipsius efficiuntur argumenti illationē fa-
 cit, sicut ab unius panis in Dominicæ coe-
 nę mysterio participatione ad unitatem
 panis & corporis Christi mystici, quæ est
 unitas Ecclesiæ fidelium in Christo pror-
 sus eadem ratione argumentatur ad de-
 terrendos hic ab Idoloticoꝝ usu Co-
 rinthios, qui per hæc κοινωνοι diaboloru
 fiant, atque ita simul cum Christo κοινο-
 νίαν habere, eiusque socij & compartici-
 pes esse non possint.

*Sic Cypria-
 nus.*

*Ambrosius,
 Augustin.*

*Cyrillus &
 Chrysost.*

Duplex argu-
mentum
Pauli à se-
gno ad rem
signatam 1.
Corint. 10.

Sic liturgia
Basilij.
Oecumeni-
nus.

Vera corpo-
ris Christi
κοινωνία ad
quā non est
necessaria
corporalis
in pane
presentia.
Ab effectu.

In die puri-
ficationis.

Vt autem hoc argumentum Pauli:
Quotquot de uno pane participamus
unus panis & unum corpus sumus: quod
sumptum esse constat ab usu sacramen-
talis signi ad rei signatę participationē,
non potest ex instituto usu & fine myste-
rij locum habere nisi in solis verē fide-
libus & non in impijs & Hypocritis: ita
quoque prius illud argumentum à sum-
ptione fracti panis ad κοινωνίαν corporis
Christi non habet locum nisi in illis qui
de uno pane participantes unū in Chri-
sto corpus fiunt: sicut hoc certē Græcus
scholiastes intellexit & explicavit. *Pocu-
lum benedictionis, ait, nonne communica-
tio sanguinis Christi est? Nos enim Christo
agglutinat & coniungit sanguis ipsius ut
membra capiti per participationem, & pa-
nis quem frangimus nonne communicatio
corporis Christi est? Hoc est nos in commu-
nionē corporis Christi agglutinat. Vnde autē
hoc manifestum est? Quia unum corpus
sumus & vocamur omnes qui Christo con-
iuncti seu coagmentati sumus tanquam
unius corporis capiti. Item Bernhardus:
Calix cui benedicimus nonne communica-
tio sanguinis Christi est? Calix id est com-*

mun-

municatio calicis facit nos habere quandā communionem cum Christo & panis quem frangimus nonne communicatio corporis Christi est? ac si dicat panis quem frangimus facit nos unū corpus cum capite Christo. Hoc est, ut explicat recessus Francofordēsis: panis est illud quo fit cōsonatio cū corpore Christi quod certè nō aliter quàm ut dictum est ex instituto sacramenti usu in verbo eiusq; proprio fine de fidelibus intelligi potest.

Valet igitur ista argumenti à signo ad rem signaram illatio propter ordinationem Dei quasi ex promissione & pacto in recto & instituto sacramentalium & mysticorum signorū usu quo sacramenta idem quod promissio præstant & hoc quod exterius figurāt interius efficiunt: ut Pascasius ait, *Sacramenta hoc sunt interius in veritate quod exterius creduntur virtute fidei.* Et hoc sibi verè vult illa regula: nihil habet rationem sacramenti extra usum divinitus institutū: Cuius regulæ hæc ratio est quod sacramentorum res seu dona verbo promissionis quod ijs est additum offeruntur sub cōditione fidei & ritus legitime secundū

Hinc sacramentum dicitur visibile verbum.

Vsus institutus non potest separari à fine.

Mystica dispensatio sacramenti constat signo et re signata. mentem instituentis servati. Etsi itaque in mystica illa sacramentorum dispensatione ex Chrysostomi sententia sensibili signo seu symbolo panis intelligibile & spirituale corporis Christi donum offeratur & exhibeatur: cur tamen non omnes ex æquo hoc verè & re ipsa accipiant, eius hanc causam pro responsione adfert Chrysostomus. *Quod igitur ait non omnes inde lucrum consequantur, id certè non illius causa qui maximè hoc optat accidit, sed eorum culpa qui eum suscipere nolunt.*

Homili. 73. in Mathe.

Christus nõ ab omnibus in sacramento suscipitur, sed tantum à regeneratis.

non omnes inde lucrum consequantur, id certè non illius causa qui maximè hoc optat accidit, sed eorum culpa qui eum suscipere nolunt. Singulis enim fidelibus per hoc mysterium sese coniungit & conglutinat, & quos ipse regeneravit non solum nutriendos tradit, sed ipse studiosissimè alit. non sunt hæc humana virtutis opera quæ tunc in illa cæna confecit. ipse, nunc quoque operatur, ipse perficit nos ministrorum locum, & ordinem tenemus. qui vero hæc sanctificat & transmutat ipse est.

Idè Damas- scenus li. 4. cap. 5. 13. & 14.

Cæterum ut rebus in sacramento sensibilibus spiritualia & intelligibilia dona sicut offeruntur & exhibentur, ita etiam verè accipiantur, requirit Chrysostomus nõ animale seu carnale tantum, sed duplicem ex anima & corpore compositum

litum & regeneratum hominē, ut secundum corporalis & spiritualis cibi inter se analogiam, quadā habitudine sensibilis res panis, & intelligibile seu spirituale corporis Christi donum duplicis se hominis, hoc est corporis & anima respectu habeant & conferantur quemadmodum sensibili aqua baptismi signo intelligibile & spirituale regenerationis donum offertur et contingit. Atque sic, ut ait Augustinus, in sacramentis visibilia visibilibus & spiritualia spiritualibus respondeant.

Idem Brenz
cius in Exe
ge. in Ioan.

analogia
mysterij.

Huc facit quod Damascenus scribit: *quæris quomodo panis sit corpus Christi? Ego tibi respondeo. Spiritus sanctus hac operatur super naturā & intelligentiā, quæ nō potest capere nisi sola fides. Proinde cum omni timore & fide indubitata et conscientia pura accedamus, & omnino nobis fiet sicut credimus.* Et Theophylactus: *Animalis homo qui in divinorum mysteriorum sumptione sequitur cogitationes humanas et carnales, non est capax eorum quæ sunt super naturalia, atq; ita spiritualē carnis Christi esum nō intelligit: cuius qui participes nō sunt, nō erūt vitæ æternæ participes, eo quod nō susceperunt esum qui est vitæ æterna. Item: quis cum carnalis sit possit suscipere*

Li. 4. c. 14.

Idē Luthe-
rus in Ser-
mo. de mor-
te & novo
Testam.

Cap. 6. in
Ioan.

Christus in
sacramento
suscipitur
spiritualiter
ut vitæ
æterna.

spiritualem cibum & panem qui de caelo descendit & carnem qua comeditur.

Communi-
catio rerū
cū signis est
mystica &
spiritualis
virtus seu
gratia sacra
menti.

Spiritualia
dona quo-
modo rebus
sensibilibus
accipiātur.

Hocque est quod veteres patres my-
sticam hanc distributionē esse definiūt
quo sub serūm visibilibus tegumento
virtus divina secretius eorundem salutē
& gratiam in communicatione rerum
cum signis operatur. *Spiritus sanctus e-
nim:* ait Paschasius, *qui est pignus Ecclesie
omnia hæc sacramentorum mystica arcanē
sub rerum visibilibus tegumento ad salutē
fidelium operatur. Ex illo enim per aquam
in Baptismo regeneramur et virtute ipsius
Christi corpore quotidie pascimur & san-
guine potamur, quamvis non visu exterius
nec gustu saporis comprehendantur sed quia
spiritualia sunt fide & intellectu pro certo,
sicut prædixit veritas caro mea verè est ci-
bus & sanguis meus verè est potus, plenissi-
mè sumuntur.*

Proinde non valet hæc vulgaris istius
argumenti illatio: Corporis Christi sub-
stantia adest, offertur & exhibetur in sa-
cramento: ergo adest realiter in pane &
corporaliter ore sumitur & manduca-
tur. Christus enim sacramentis suis in u-
su & actione adest quasi ex divinæ pro-
missio-

missionis pacto quo se carnem suam in cibum & sanguinem in potum non alio fine nobis quam ad vitam inde percipiendam daturum promisit. ad hoc autem ut ita nobis caro Christi sit cibus, & sanguis potus, nulla requiritur per naturalium proprietatum mutationem corporalis ipsius in panem sive presentia sive manducatio. Christus enim non propter panem adest, sed propter sumentes: nec panis se communicat, copulat & coniungit, sed singulis fidelibus servantibus ritum sacramenti modo, & sine iustituto, ut sint unum cum eo corpus. Carnale est igitur, ut **Ch**risostomus ait, dubitare quomodo absque corporali presentia & manducatione Christus nobis possit carnem suam verè ad manducandum dare, cum hoc mysticæ & spiritualiter sit intelligendum. mystica enim omnia interioribus oculis, hoc est spiritualiter, sunt intuenda.

Et sic Bernhardus carnis Christi substantiam in sacramento adesse, & ad manducandum dari docet, non carnaliter, sed spiritualiter, sicut de hoc Christus apud Ioannem inquit: *Nisi manducaveritis car*

*Homili. 45
in Ioan.*

*Sermo. de
S. Martino
et Sermo. 3.
super psal.
Qui habis*

Christus ut
in nobis ha
bitat ita in
trat per fide
ut nobis
fiat iustitia

nem meam & biberitis sanguinem meum
non habebitis vitam in vobis. Sic itaque
corpus Dominicum à nobis in sacramē-
to accipi ut sicut videtur forma illa pa-
nis in nos intrare: ita noverimus Chri-
stum intrare in nos ad habitandum per
fidem in cordibus nostris. Cum enim iu-
stitia ingreditur illum ingredi qui factus
est nobis iustitia.

Georgius
Maior in li-
bro contra
prophana-
tionē cœnæ
anno 49.
& 55.

Ne quis autē existimet hæc sic ex cal-
vinistarum schola nunc demum profer-
ri, placet Georgij Maioris Vvittenbergē-
sis Theologi ex libro quē contra falsam
prophanationem cœnæ Dominicæ scri-
psit sententiam pro confirmatione supe-
riorum referre. *Verba accipite & mandu-*

Verba cœnæ
sunt verba
promissio-
nis gratiæ
ergo nō sūt
verba corpo-
ralis presen-
tiæ in pane
effectiua.

cate, ait, hoc est corpus meum quod pro vo-
bis traditur sunt verba promissionis quibus
Christus promittit in ^{el} *sub pane se corpus*
suum cum remissione peccatorum nobis su-
mentibus & fide, promissionem acceptanti-
bus (sine qua nulla sacramenta profunt) tra-
diturum. Nō enim propter benedictionē aut
characteres adest Christus in sacra cœna sed
propter promissionem suam: hoc est corpus
meum quod pro vobis traditur, tunc enim
certum est presentem esse Christum cum

iuxta

iuxta ipsius institutionem & promissionem Presenta promissio- nis in rōto usu.
& preceptum populus convenit ad cele- brandam sacrosanctam ipsius cœnam &
memoriam, adest enim propter usum qui fit
iuxta ipsius mandatum & adest volens nō
tanquam magicis benedictionibus aut ca-
cteribus coactus. Item sacramenta sunt In sacramē- tis sunt si- gna exte- rna & pro- missio.
externa signa coniuncta cum promissione in
quibus Deus sua dona & beneficia offert &
cōmunicat. Cū itaq; verba institutionis sint
verba promissionis, ergo opus non prodest sine
propria cuiusq; fide promissionē accipientis.
 Hęc ita tunc cōtra pōtificios & omnē sa-
 cramentorū prophanationē ex Vvitten-
 bergensis scholæ sententia adhuc vivo
 Philippo Georgius Maior: unde longē
 aliud esse constat corpus Christi verbo
 promissionis in pane ut sacramento of-
 ferri & fide promissionem hanc acce-
 ptantibus distribui: aliud verò substan-
 tiali existētia in pane adesse & contineri.

Ex quibus consequitur verba Augu- Verba Aus- gustana cō- fessionis quomodo ex verbo Dei intelli- genda.
 stane confessionis quib. docetur, *cū pane*
et vino verè exhiberi corpus & sanguinem
Christi vescētib. in cœna Domini. Neq; iux-
ta τὸ πρὸς; & ex pprietate neq; ex iusta
fidei analogia sētētia verborū Dominicę

de corporali praesentia & manducatione corporis Christi in pane intelligi posse & debere. Non enim aliter cum pane & vino verè exhibentur corpus & sanguis Christi, quàm sicut panis & vinum sunt corpus & sanguis Christi in mortè pro nobis tradita: at panis & vinum non ideo sunt, ut supra dictum est, corpus & sanguis Christi, quia realiter & invisibiliter sub pane existant & corporali praesentia contineantur, sed quia cum visibili signo seu symbolo panis & vini virtute & gratia. Spiritus sancti corpus & sanguis Christi pro ineffabilis mysterij modo & ratione fidelibus, in quibus solis, ut Augustinus ait, sacramenta hoc efficiunt, quod figurant, in salutarem & vivificum animæ cibum & potum dispensantur. Sic etiam dicente Cypriano virtus divina potentes in mysterijs operatur, ut adsit veritas signo & spiritus sacramento.

*Sermo. de
Crismate.*

Etque modo per verba coenæ, Hoc est corpus meum, mystica dispensatione corpus & sanguinem Christi tanquam spiritualia gratiae dona sensibili panis & vini symbolo dari & distribui pro recepta

pta

pta Catholice Ecclesie sententia docet
 Chrysostomus, inquit: *Quoniam ille
 dixit, hoc est corpus meum: credamus, & o-
 culis intellectus id perspiciamus & intuea-
 mur. Nihil enim quod sensibile sit (hoc est,
 quod sensibus percipi possit) traditum est
 nobis à Christo, sed rebus sensibilibus omnia
 qua tradidit spiritualia & intelligibilia
 sunt. Sic & in baptismo per aquam qua res
 sensibilis est, donum illud quod in ea confi-
 citur, regeneratio videlicet & renovatio,
 intelligibile est. Nam si incorporales essemus
 unde (hoc est absque sensibilibus rebus seu
 symbolis) incorporea nobis tradidisset. Quo-
 niam verò duplex est homo, & corpori con-
 iuncta est anima, in rebus sensibilibus intel-
 ligibilia dona (id est qui non sensibili ac-
 tione corporis, sed spiritali mentis & fidei
 intelligentia percipiuntur) traduntur.*

Homi. 8.
 in Mathe.

Dona intel-
 ligibilia fi-
 de & intel-
 lectu perci-
 piuntur.

Analogia re-
 rum corpora-
 lium et spi-
 ritualium in
 mystica dis-
 pensatione.

Hinc igitur patet, quomodo panis & vi-
 num corpus & sanguis sint Christi. Et
 quomodo hæc ex rerum corporalium
 & spiritualium analogia totius hominis
 ex corpore & anima compositi respectu
 vescentibus in cœna distribuuntur: qua
 ut Augustinus explicat, id quod in sacra-
 mento visibiliter & carnaliter foris & den-

Sermo. 2. de
 verb. Apost.
 & tractat.
 25. & 26.
 in Ioan.

se sumitur in ipsa veritate intus spiritualiter manducatur & bibitur.

Hanc perpetuā in veteri Ecclesia sententiam fuisse testatur venerabilis Beda.

Luca 22. *Quoniam panis ait carnem confortat & vinum sanguinem in carne facit, ideo mystice corpus ad panem & vinum refertur ad sanguinem: seu ut Isidorus Hispalensis ait. Panis & vinum corpori & sanguini Domini comparantur. Et Bertramus ad Carolum Regem: Mysteria panis & vinum non quod exterius videntur: sed quod interius divino spiritu operante facta sunt, accipiuntur quod fides aspicit, animam pascit & aeterna vite substantiam subministrat dum non attenditur quod corpus pascit quod dente premitur quod per partes comminuitur sed quod in fide spiritualiter accipitur.*

Hoc non est nuda signa ponere.

Hæc quæso attentè consideret Lect.

Et hanc verborum dominicæ cœnæ explicationem amplexus & secutus est olim, antequam apostaticus ille ubiquistarum invalesceret spiritus eamque prolixè contra Zvinglium & Oecolampadium defendit Ioannes Brencius & tota cum eo Suevorum Ecclesia. Sicut inquit.

inquit. Homo duplex est internus & externus spirituali & carnalis : ita quoque in sacramento offertur per verbum interno & spirituali homini suum donum hoc est spirituale. Externo autem suum hoc est externum. Proinde in sacramento exhibetur non solum externo homini externum signum sed etiam interno homini res & veritas ipsa pulchra scilicet dispensatione ut externus homo habeat sua externa cognata & spiritualis interna sibi convenientia. Nam ut Baptismus duo habet : Aquam & verbum : corpus in Baptismo aquam sensibilibiter accipit qua lavatur fides verbum quo lavatur internus homo : sic eodem modo cœna Dominica duo habet, panem & vinum & verbum : corporis os accipit panem & vinum sensu, præter enim panem & vinum aliud non sentit, os fidei accipit etiam suo sensu corpus & sanguinem, Ita ut corpus habeat in sacramento corporalia signa & fides spiritualia dona hoc est rem ipsam & veritatem. Hæc iterum sic Brencius ex consensu Ecclesiæ Suevorum, quæ cur hodie ut Zvingliana & Calviniana damnentur, explicent

Quomodo
pane & vi-
no exhibea-
tur corpus
& sanguis
Christi.

Vbi hic cor-
poralis in
pane mâdu-
catio.

& ostendant aliquando tandem isti dominatores fidei, si ullus in ijs pudor, si conscientia, si veritatis amor & aliqua adhuc religionis veneratio superest.

De hoc constare potest ex singramate Sueuorum, et Exegeſi Brēty in Ioan.

Monēdi sunt autem postremò & ipsi principes Germani, qui Evangelio Christi nomen dederunt, ne contra veteris & primitivè Ecclesiæ morem, præiudicijs, sed legitima causæ cognitione rem tantam agi patiantur, utque diligēter apud se pro componendo isto hoc dissidio expendant, quibus à principio controversiæ rationibus, antequam portentosa invaluisse Ubiquitas, componi illud commodè potuerit & anno postea trigesimo octavo magna ex parte inter Martinum Lutherum & Helveticos, sicut hoc acta Concordiæ testantur, composita & transacta fuit. Quod ni fiat, metuendum erit, ne iusto Dei iudicio propter motam & in Ecclesiam invectam de ubiuitate, seu omni presentia carnis Christi in omnib. locis & creaturis ab hypostatica ipsius unione cum verbo, absurditate sua execrandissimā controversiam tota Christiana: religio in præcipuis doctrinæ articulis infando detrimento afficiatur.

Cogi-

Cogitate quæso, ô Principes, & accurate apud vos animo reputate, quàm sape sanctus ille & æterna memoria dignus vir Philippus Melanchton, pro testificatione sententiæ suæ scripserit, & conquestus sit hoc affectato vestrorum Theologorum dissidio, eorumq; protervis clamoribus, iniustis præiudicijs & condemnationibus idola & parricidia Monachorum stabiliri.

74
CARMEN DE COE-
NA DOMINI ET VERA
corporis Christi *κοινωνία*, in quam vo-
cati sunt fideles I. Cor. I. & IO.

sacra caelestis mense conuiuia, quorum
Et cibus atq; hospes Filius ipse Dei est.
Fas mihi uestra Dei secreta recludere verbo
Mystica tota pijs concipienda fide.
Fas labyrinthis ambagibus eruta sacra
Cursus in illustri sistere tanta loco.
In quibus ipse noui sancitur Paschatis agnus
Vinisi pascens corda beata cibo.
Huc age Christe tua Coenaq; interpret es author,
Qui uia qui uita es semita, solus ades,
Effusioq; tuum mihi detege numine pectus
Quod tibi supremæ tempore noctis erat,
Qua iam mortis eras aditurus tristis agonem:
Qua tibi cura fuit maxima nostra salus:
Tunc ubi discipulis ceu uita panis edendum
Ipse dato corpus pane daturus eras.
Quando tuo calicem precioso sanguine tingens
Ceu uitis uita pocula uiua dabas,
Grande relicturus testati pignus amoris,
Sicubi nutaret languida forte fides.
Dulce relicturus specimen, qui debeat inter
Corporis unius membra comae fauor:
Tu mihi da tantis de rebus prompta loquenti
Verba, sed à uerbo non aliena tuo.

Pelle procul nebulas præceptaq; somnia carnia
 Eloquium recti dirigat unus amor.
 Dum precor, exaudit cui sunt communia mecum
 Omnia caelestis spiritus utq; caro.
 Dum loquor, aspirat; Coena est communio Christi
 Sanguinis & carnis sumptio facta fide.
 Pane dato, uiniq; sacro uenerabilis haustu
 Exedere coniungens nos propiore Deo,
 Inertosq; fide Christo quasi membra bonorum
 Nos quoq; participes illius efficiens.
 Christus ut in nobis sit & ut nos simus in ipso
 Vnius atq; omnes corporis una caro:
 Hæc sunt illa Dei mysteria magna tremenda,
 Quæ quia non stupida mens ratione capit
 Nunc uel in idolum cultu præpostera uertit,
 Vel uana euacuat mente prophana caro.
 Quæ cum fraterni propriè sint nexus amoris,
 Materiam præbet litibus inde Sathan.
 Quæ ratione manus in cælum mittimus, inquis,
 Ut Domini corpus percipiamus ibi?
 Mitte fidem, & quem carne tui tenuere parentes.
 Quando tenere nequis corpore, corde tene.
 Sola fides manus est quæ in cælo apprehendere Christum
 Presentemq; sibi sistere certa potest.
 Quæ procul hinc distant fidei præsentia fiunt,
 Ut bona quantumuis mente remotas feras.
 Namq; sacramentis hæc competit unio rerum,
 Ut res signatas nomine signa gerant
 Et quæcunq; notant credentibus omnia præstant
 Signa foris sensu, res tamen ipsa fide.

Christo.

August.

 Syngram-
 mæ & ex-
 fis. Breuij
 in Ioan.

- Sape velut rebus datur appellatio signi
 Translati causam nominis usus habet.
- Ciprianus. Christus enim fidei est quod panis corporis ori.
 Hic vegetat corpus pascit at ille animam.
- Theodore- Sic nova collata est elementis gratia, ne iam
 tus. Nuda suis rebus dicere signa queas:
 Cunctorum siquidem sunt exhibitiva banorum
 Quæ promissa sibi iungere quemq; iubent.
- Augustin. Symbola non sanctis fieri convisia debent,
 Nec tamen idoli sunt statuenda loco.
 Ne vel in excessu vel in ipso deniq; pecces
 Defectu, media est semper eunda via:
 Nam sacra signatis pro rebus sumere signa
 Servilis planè est debilitatis opus.
 At spoliare suo quoq; fructu symbola vani
 Atq; vagabundi pectoris error erat.
- Contra nu- Nam quæcunq; notant credentibus omnia præstant
 da signa. Signa foris sensu, res tamen ipsa fide.
 Quid corpus Domini præsens in pane requiris?
 Ipse suo præsens numme Christus adest,
 Se tibi non panis totum communicat, ad te
 Dicta, nec ad panem mystica verba sonant.
- Exegetis. Nulla fit in corpus Christi conversio panis:
 Brentij. Materialis enim panis ut ante manet:
 Nec sub pane latens ulla est substantia carnis,
 Inq; sacerdotis constituenda manu:
 Corporis at Domini communio panis in usu est
 Autoris verbo sic stipulante Dei,
 Ut comedens calicemq; bibens pro funere Christo
 Hic memori grates pectore letus agas.

Tu certus Christum esse tuum teq; illius esse
 Symbola quam certis sensibus alma capis.
 Crimina non dubitans in se tua tollere Christum
 Ut tibi det meritum iustitiæq; decus,
 Non dubitans Christum caput in te velle manere,
 Et tibi se flatu consociare suo:
 Ut de carne caro factusq; ex ossibus eius
 Carne mori discas vivificatus Ade
 Jamq; cœnitus quæ munda dat omnia carni
 Flaminis eiusdem membra uigore regas.
 Vnio non ullis hæc tollitur interuallis,
 Ut neq; contactus corporis ullus adest.
 Non ea momenti brevis est præsentia tantum
 Quam gustata diu fers elementa labris:
 Longa, sed ad uitæ se extendens tempora durat,
 Quo te cunque alibi uult Deus esse loco,
 Siue domi in uicinis sacra procul actus ab ade,
 Seu foris in medijs hostibus exul agas:
 Vfus enim sumpti quondam tibi corporis usum
 Tunc uel in extremo mortis agone dabit.
 Adde quod hæc uires communio sumit in horas
 Insinuatq; magis corda magis Deo.
 Tu modò tanta geri quoniam mysteria cernis
 Huc affer tantis organa digna bonis
 Et quia quotidie peccas è corpore Christi
 Pharmaca peccati quotidiana pete.
 Quid dentes uentremq; paras ad corporis esum
 Crede, comedisti: sed modò credis, edis.
 Non diximà potest absumi gratia morsu
 Ut Christum comedas non opus ore, fide est.

Augustin.

Augustin.

Syngtāma Venter quod terimus, mentem quod credimus, intrat:
Brentij. Ac animæ est, & non corporis, esca caro:

Obiectio 1. Ergo nuda capit Christum speculatio, dicis,
Ni corpus præsens illius ore premam?

Responsio. Nam quod in exhibitio non p̄ne realiter extat,
Id præsens alia non ratione datur.

Falleris. Anne fides credentis opinio tantum?

Num tibi uana uage est mentis imago fides?

Non ita: quippe rei est ipsius hypostasis, atq;

Indubitata animi Plerophoria fides.

Immotis ueluti rationibus argumentum

Quæ non sunt oculis obuia, certa probans.

Quæ sibi promissis affixa tenaciter hærens

In uerbo & signis, quæ bona, credit, hæbet.

At tam certa quidem quàm quæ comprehendimus, imò

Certius, ac manibus se teneantur, hæbet

Nam contenta manu tibi fortior eripit hostis,

Sola fides nescit uim generosa pati:

Quæ positis intus thesauris læta triumphans

Per flammam per aquam inuiolata manet.

Præsidio securo Dei quàm nulla latronum

Tormina non animis eruat ipse Sathan

Non alia ratione fides uictoria mundi est,

Omnibus hac Christi lege potita bonis.

Vt sapias, nugis carnalibus abstrahere mentem,

Error opinantis non habet iste locum.

Obiectio 2. Ergo fides infers tantorum causa bonorum,

Visq; sacramento debita sic tua fit?

Responsio. Non ita. Sed quicquid præstant mysteria, soli

Efficiens uirtus tota ferenda Deo est,

Qui sacra, quæ uerbo semel ordinat usq; tuetur,

Hisq; suo coram numine liber adest:

Sola sed oblatum cœlesti munere donum

Ceu mendica manus suscipit omne fides,

Quam uelut ex pacto promissio lata requirit,

Irrita ne fieri munera tanta uelis.

Cumq; modo triplici res quæq; uel obuia sensu,

Vel ratione tibi, uel capienda fide:

Vna fides restat, qua Christum apprehendere possis,

Cum nequeat sensu uel ratione capi.

At caro si Christi modo spiritualiter esca est

Non caro, sed quod edo spiritus, inquis, erit:

Non res, sed ratio modo spiritualis edendi est,

Naturam mutat non modus iste rei.

Manducata fide carnis substantia Christi

Non ideo per se desinit esse caro,

At tu quale tibi tua fingit opinio corpus,

Ne facias spectrum spirituale caue.

Sed quid in indignis? si mens modo credula Christum

Sumit, an his mendax incipit esse Deus?

Nulla licet Christi communiō talibus unquam,

Vox tamen illius constat ubiq; sibi,

Quæ se cum signis promittit et omnibus offert,

Oblatumq; iubet sumere quemq; fide.

Quem uelut opposito si reijcis obijce, culpa

Tota tibi soli, non tribuenda Deo est.

Certa sed in proprio semper promissio sensu

Immota fidei conditione manet,

Ore quidem panem Domini manducat Iudas,

Sed patrem Dominum non edit absq; fide.

Obiectio 3.

Responso.

Chrisosto-
mus.
Theophila-
tus.

Augustin.

Obiectio. 4 At Deus illustrat nullo discrimina dicit
 Sole suo reprobos non minus atq; bonos:
 Ergo etiam uirtus indignos mystica tangit,
 Ut corpus Domini corporis ore teram.

Responsio. Siccine cum rerum confundes ordine Coenam
 Quo natura unum seruat agendo modum?
 Non physica constat uirtute potentia uerbi,
 Actio non magicis uiribus ista ualet.
 Que datur in Coena pacto data gratia constat,
 Quam solo fidei percipit ore pius.
 Nec constans ratio est hæc, res datur omnibus, ergo,
 Quod datur hoc omnes protinus accipiunt.
 Nonne die medio radijs subducere corpus,
 Qui magis in tenebris uult latitare, potest?
 Quid mirum cocco si excludat pectore solem
 Iusticie, Christum, mens inimica Deo?
 Cum pia præcipitur cum signis merito Christi,
 Copula non ullo dissoluenda modo est.

Regula
 Sacramentalis.

Forma Sacramenti uero consistit in usu
 Voce sua qualem sancijt ipse Deus.
 Hæc ritum pariterque fidem coniuncta requirit
 Que nisi coniungas actio uana fuit

Obiectio. 5. Coporis: at qui nam, quod nunquam contigit ore,
 Iudicijue potest impius esse reus?

Responsio. Error in obiecto est causaq; latente reatus:
 Immediata putas, an mediata fuit?

Sola Sacramenti uiolantur symbola Christi
 Glorificata nequit uim caro uera pati
 Illa reos faciunt, nam cum uiolantur abusu
 Ordo prophanatus non leue crimen habet

Christo-
 mus, Cy-
 prianus.

Hæc

Hæc reiecta procul quia corde repellitur absens

Dicitur in laeso vim quasi pane pati:

Qui quia vulgaris iam virtus cessat haberi

Grandis in hoc etiam crede reatus inest.

Ceu Domini sanguis pedibus calcatur eorum

Qui tacita tradunt prodicione fidem.

Spernitur in spreto maiestas regia sceptro.

Aut quæcunq; suo rex iubet esse loco.

Et non ille reus quoq; corporis esset in esca

Quæ caro quæ sanguis debuit esse Dei?

Vt viroles aliquid non protinus illud ibidem

Ipsare præsens esse necesse fuit.

Fallor an indignos adeo quia corporis esse

Participes quamuis absque salute cupis,

Te quoq; sponte refers in eorum conscius agmen

Indignos animæ quos fateare cibo?

Cura prior fidei sit ut ipso in corpore vivus

Surculus, ad cœnam repperiare vide.

Ecquis in indignis erit obsecro corporis usus

Si quoque non illis provenit inde salus?

Scilicet ut Christi quæ fert communio vitam,

Omnibus his mortem iudiciumq; ferat.

Nec malos dicas sine corpore sumere panem

Hæc potius dicas, orba salute caro est.

Atq; ita divellas divino à corpore vitam

Et cum pane modo massa sit una caro.

Non ea vivifica natura est carnis ut ullo

Summentem interimat participata modo

Incola nam vitam quam spiritus inserit illi

Rursus in utentes exerit inde caro.

Contra ab-
utentes in-
dignorum
manduca-
tione

Hæc lignum vitæ est è cuius stipite uiuæ
 Flumina & æternæ uitæ alimenta fluunt.
 Hæc ea saluifico quæ rotat sanguine uitis
 Restinguens anima debilis unda sitim.
 Qui bibit hunc potum qui tali uescitur esca,
 Non feret ille famem non feret ille sitim.
 Sicut enim propriæ dum uitæ insertus adhæret
 Irriguo succum germine palmes habet,
 Vt sensum motumq; trahunt è corpore membra
 Integra dum capiti continuata manent
 Semina sic uitæ Christus derinat in omnes
 Sanguinis & carnis traditione suæ,
 Quæ quicumq; sibi fidei non applicat usu
 Quam superstitio cætera cunq; fuit
 Aridus & ueluti natina à uite reuulsus
 Palmes ut absciso uertice truncus hiat,
 Cui commune nihil Christi est cum corpore, nedum
 Sumat ab hoc aliquem corporis ore cibum.
 Hæcine uoce prius Dominus sancita deinde
 Tollat & in Coena uera manere neget?
 Absit: Ad hunc etenim sanxerat mysteria finem
 Notior ut uerbi luceat inde fides,
 Confirmata quibus, quibus obsignata sigillis
 Illius in dubium dogmata nemo uocet.
 Sacri legus Domini uenerabile TESTAMENTVM.
 Mutat, & è fundo destruit ille fidem,
 Idem finis sacramenti & uerbi.
 Sacramenta facit quisquis Contraria uerbo,
 Doctrinæq; aliud fingit habere genus.
 Vna Dei uox, una salus, uiaq; una salutis,
 Vna uoluntatis norma tenenda Dei est.

Quam

Quam cum pontificum grege religionē prophanā

Christicolis ingens est uiolare nefas

At non uera minus sunt uerba nouissima Coenae,

Obijcis, ut nullo rejicienda modo.

Non is uerba negat qui sensum quaerit eorum

Qualis in authoris notio mente fuit.

Nam cum falsa Dei deprouat opinio uerbum,

Iam propriè uerbum desijt esse Dei.

Si quā obscura uides confer cum pluribus unūm

Plura nec ex uno discutienda pūa.

Plurima scripturae corrumpere dicta necesse est

Errat in unius qui ratione loci.

Et tamen hunc adeo, licet haud intell. gat, urget

Eius ut ad normam cogere cuncta uelit

Semper hic innumeros errores protulit error

Omnibus hinc sectis heresis ora fuit.

Si qua dico negas: idolum facta deinceps

Coena Sacramenti cessat habere locum.

Nam quoniam corpus Domini quacūq; locorum

Extat, adorandum lex generalis habet:

Quid prohibet panem quin hunc pro status adores

Et ueluti praesens numi n̄ honore colas?

Nam licet in specie non cultum in pane requirat,

Christus ubiq; tamen dignus honore suo est.

Nec ualēt effugium: caro pane recondita Christi

Non ut adoretur sed comedatur ad est:

Quippe nec in terris sibi nos seruire iubebat

Cum patiens serui sumeret ipse uicem

Et tamen in stabulo puerum praesepe tenentem

Legitimis uotis tunc coluere magi.

Obiectio. 8

Responsio:

Irenaeus
Tertullianus

A contrarijs:

Ita fensie
Lutherus
ad Vualden
ses & contra
Carolsta-
dium:

Corpus enim hoc presens ubicunq; realiter extat
 Non hominis simplex sed Caro uera Dei est.
 Ergo patrocinium dum uanus hic obtinet error,
 Pompa refutari Persica tunc nequit,
 Quam super hoc fulcro stat monstrum immane Maozin
 Et uelut inducto missa colore nitet.
 Sacrifico panem cum tractans more sacerdos
 Se manibus natum dicat habere Dei
 Quem Patri oblatum supplex proponat in ara
 Ceu mediatoris iussus obire uicem:
 Cuius ibi meritum uiuis simul atq; sepultis
 Applicet. Hac operis religione sui
 Promeritus ueniam miserorum suplice ritu
 Obuia qui patribus pignora cetera geram.
 Quid? Quod sacrilego Calicis scelerata rapina
 Hoc quoq; Pontifici stat stabilit dolo.
 Quando suo uiuum comitatum sanguine corpus,
 Sub specie exhibiti sadare panis ait?
 Quin operis tenebras operati ex parte reductas
 Hac ratione suo iure ualere liquet.
 Sumptio sit simplex etenim communio Christi est,
 Omnibus illa licet facta sit absq; fide:
 Propter opus sequitur contingere Corpus edenti
 Et tamen indignis absq; salute dari.
 Ergo quod ex una reprobatur parte negasti
 Rursus id ex alia parte subinde probes,
 Inde superstitio crescit simul impia plebis
 Respicit externa que rude carnis opus.
 Que foris attonito modo Vultu dedita signis
 Tam stupido ritum more profana colit.

Deus
Maozin.

Opus ope-
ratum.

Sancta

Sancta parum reputans animo mysteria, quid nam

Christus in attentis mentibus intus agat.

Qui semel insedit persuasio futilis ac si

Oris opus summus sit pietatis apex.

Nulla Sacramenti ratio est extra illius usum

Actio legitimo nam retinenda modo est.

Adde quod hinc uerbi quoque firmamenta labascunt

Omnis et è fundo corrui acta fides.

Ne carnalis enim patiatur opinio fraudem

Fulcra uacillanti praelia queso struis?

Totus ut est Christus sic Christi corpus ubique est,

Nec minus ac Deitas omnia complet ais.

Quod λέγει unitus toto cum corpore totus

Distrahatur haud ulla se ratione loci,

Vtque nec ipse λέγει locus est ita nullibi certo

Finitum spatio corpus habere queat,

Quin alibi simul atque semel quoque sistat id ipsum

Pro maiestatis conditione suae:

Sensibus hic nullis capiendum, sensibus illic,

Vna eademque licet constet utrinque, caro.

Idque magis calos quia nunc transcenderit unum

Aequali retinens cum patre sede thronum.

Sic λέγουσιν aut finis carnem uel in infinitum

Pandis, uel de uno corpore plura facis,

Falsaque dum misces ueris et sacra prophanis

Simplicibus fucum ludibriumsque facis.

Nam tibi quod ratio persona incognita Christi est.

Inde tot ambages hic labyrinthus agit.

Vnio ceu semel est naturis facta duabus

Utraque sic salua proprietate manet.

Regula.

Obiectio.
7. ab Vnioe
personalis.

Responsio.

Vino.
personalis.

Corporis at proprium est ne cunctas ordine partes

Possit in unius partis habere loco,

Neu momento uno pariter subsistat ubiq;

Sed certo clausum limite se teneat

At nusquam deitas spatijs distincta locorum est

Tota sed in cunctis extat ubiq; locis.

Sic caro finita est λόγ & infinitus hic illam

Sustinet & qualem sumpserat usq; gerit.

Athanasius Non inclusus ei nec ea quasi carcere unctus

Quin patris interea compleat ille sinum

Quamvis & proprium manet intra corpus & extra

Omnia cumq; Deo patre potenter agit.

Qui cum carne sua licet hanc non sistat ubiq;

Totus homo totus regnat ubiq; Deus.

Vt neq; confundit naturas unio sic &

Propria personam soluere neutraque unē

Nec coniuncta situ duo sunt proximus unum

Unio consistit non paritate loci.

Semper ubiq; quidem λόγ & est ubi corpus: at ipsa

Non, ubicunq; λόγ & dicitur esse caro:

Namq; inserta λόγ manet & gestatur ut illi

Propria uersetur quomocunq; loco

Disparitate loci non soluitur unio Christi

Vtraq; cum proprijs integra forma manet.

Filius ergo Dei quoniam caro factus in illa

Naturae pariter ius utriusq; gerit.

Tot. Chri-

stus ubique

sed non to-

tum id est,

vtraq; ipsi

natura.

Iam quoq; cum caelos omnes transcendit idemq;

Commune imperium cum patre solus habet

Non totum Christi sed totus Christus ubiq; est

Verus homo in caelis uerus ubiq; Deus

Inno personæ quoniam communia toti
 Propriaque forma sunt in utraq; facit
 At nonne omnipotens proprio cum corpore Christus
 Dispensare queat quemodo quando uolet?
 Non quia cuncta potest Deus omnia uelle putandus
 Norma uoluntatis uox sit aperta Dei
 Naturæ quem nolle suæ contraria certum est
 Mentiri quoniam debilis ille nequit
 Nec diuina potest abolere potentia uerum
 Cum uerax æque sit Deus atq; potens
 Ergo nec ulla potest hic contradictio Christi
 Carnis non ueræ carnis habere locum
 Quæ finita simul simul infinita sit uno
 Tota loco & cunctis tota subinde locis
 Cui sua membrorum dimensio desit & adsit
 Nunc insensibilis sensibilisq; simul
 Non natura eadem contraria propria sumit
 His quia sublatis res simul ipsa perit
 Quæ magis hoc ipso sese omnipotentia Christi
 Exerit in Cœna uera probanda modo
 Numinis arcana tibi quod uirtutis potentis
 Copulat unitum se λόγος & atq; caro
 Corpus & in Cœlis remanens commune superne
 Hic procul in terris applicat ipse tibi
 Ne qua loci impediatur firmum distantia nexum
 Quo caput in membris membraq; sunt capitibus
 Hac sunt quæ in Cœna Christus miracula prestat
 Abdita & autori non nisi nota Deo
 Interiore quidem manifesto cognita motu
 Verum quo fiant non penetranda modo

Responso
 ad omni-
 potentiam Chri-
 sti.

Ab impossi-
 bili contra-
 dictione.

Damasceus

Omnipotē-
 tia Christi
 in cœna quo
 modo uere
 agnosceda.

Hac fieri qui posse negat presentia si non
 Corporis ad panis sit redigenda locum:
 Nonne creatori uim derogat atq; profano
 Ore quod omnipotens sit Deus ipse negat?
 Vtra magis ratio est cedo naturalis edendi?
 Hæcme presentem quæ capit ore cibum?
 Anne Dei è manibus quæ uesci cœlitus optans
 Quod procul est absens mente fideq; capit?

A. Glorifica
 tione car-
 nis.

Sic noua non abolet naturam gloria carnis,
 Sit licet ad dextram tota locata patris.
 Quod fuit infirmum prius exiit, integra uero
 Propria non posuit corporis ulla sui:
 Quæ nisi nunc eadem retinet, si spiritus illa,
 Nunc fieri cœpit quæ fuit ante lato:
 Quæ tibi cum Christo communio? quomodo uere
 In Cœna corpus prebeat ille suum?
 Quæ tibi certa fides? quæ nam spes firma salutis?
 Vnde reuersurum quando redibit ais?
 An tua qualis erit caro quam post fata resumes?
 Cui conformis? Vbi quando resurget erit?
 Hac siquidem massa quasi glæuine nostra uicissim
 Ceu capiti debet massa coire Deo.

Obiectio 8. Vnicus ergo poli captum uelut angulus ambit
 Ut latet in cauea clausa uolucris, ais.
 Angelicoue sedens exercet in agmine ludos
 Prorsus ut in terris nil alienus agat.

Responsio. Desine nugator sic Christi illudere regno
 Scommata qua fingas talia fronte uide.
 Siccine cœlorum uastissima regia Christo
 Illa Dei sedes inclita carcer erit?

Lucida quæ cœlos super omnes altior exit
 Æthereas extra tota remota plagas.
 Hic ubi maiestas cantis diuina beatis
 Angelicisq; patet conspicienda Choro.
 Christus ubi regnans super omnia sacerdos.
 Summus in arcana luce remotus agit :
 Utq; Homines interq; Deum datus ille sequester
 Partis depositum nunc utriusq; tenet
 Sic in se carnis quoq; pignus seruat ut olim
 Tota sub hunc ueniat summa redacta locum:
 Cuius certa spei nostris diuinus ab alto
 Mentibus interea spiritus arra datur.
 Hec augusta domus tot sedibus ampla beatis
 Certa apud æternum mansio fixa patrem
 Quam nisi discipulis, ubi nunc est ipse, parauit,
 Nulla tibi Cœli portio, nulla Dei est.
 Et tibi si spes est adeundi corpore Christum
 Num species animo carceris ulla subit?
 Non puto: tunc etenim libertas integra uita
 Prorsus in hac carne est restituenda pijs,
 Quos quocunq; Deus Cœli in regione reponet
 Hic ut in optata sede libenter erunt.
 Hic ubi non oculis non auribus ullius hausta
 Gaudia non hominis cognita corde ferent.
 Anne quot in terris loca circumscriptus obibat
 Vincula tot captus pertulit ille locis?
 Et iam uero illi Cœlorum gloria carcer,
 Eius in immensum ni caro tendat erit?
 In certo est, quocunq; loco uult, corpore Christus,
 Et tamen imperio cuncta potente gerit.

Tertulianus.

90
Augustin⁹. Quomodo quæ tamen cœli sit parte prophanum est

Querere, si in Cœlo credimus esse, sat est.

Non nostrum est animis secreta euoluere Cœli

De Domini statuatur corpore digna fides:

Nam quanquam ascendens ex hoc semel orbe recepit

Et procul ad dextram nunc sedet ille patris,

Non uirtute tamen sua deserit orphana membra

Organe qua uita, quæ sua templa facit

Cum duo conueniunt uel tres in nomine Christi

Inter eos medius numine Christus adest

Inq^uis habitans animis ad tempora mundi

Vltima patronus proximus usq; manet.

Recapitula
tio cū Chri
sto.

Si sociamur q; massamq; coimus in unam

Ad proprium uelut membra redacta caput

Quos magis atq; magis quasi corporis unius artus

Copulat hic unus spiritus una fides.

A Consen-
sum Articuli
lorū Fidei.

Congruit ista Dei uerbo sententia cunctis

Articulis fidei congruit ista fides

Quam nisi quem plane uiolentus fascinat error

Quam nisi Blasphemus nemo negare potest

Hec uita hæc anima est, seu nucleus atq; medulla

Qua sine Coena rutilis quid nisi ritus erit?

Heu quibus obruitur sapientia tanta tenebris

Primus hic & summus religionis apex:

Vnica turbatas quæ consolatio mentes

Fulcit & in media uiuere morte facit

Ne precor hanc nostro deleri in pectore lucem

O patris æterni lux & imago sinas

Quam Satanas adeo suprema conscius horæ

Turbidus hinc armis conterit inde dolis

Sacra tua quoties adeo conuiuia mense
 Tamq̄ salutare hic quoq; gusto dapes.

Precatio de verâ corporis Christi
 Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Fac me Chryste tuus tibi spiritus uniat uni,
 Particpem carnis sanguinis atq; tui:
 Vt tibi ceu capiti ceu uiti palmes adharens
 In te iustitia iustificante fruatur,
 Insertusq; tuæ uelut intima plantula massæ
 Inde traham uitæ uiua alimenta fide:
 Tu mihi uiuifico recreatum numine pectus
 Erige, me flatu sanctificante roge.
 Vt maneat in me maneamq; reconditus in te
 Corporis ut membrum sim maneamq; tui,
 Vt cognata tuis ex ossibus ossa resumens
 Sim noua Deq; tua carne renata caro,
 Mortua peccatis & tam munda insita carni
 Totâ creatura facta ræcentis opus,
 Archetypusq; mea lucens in imagine, dona,
 Quæ λόγῳ & in propria carne operaris, alas.
 Sic crucis obsequio tua te Comitabor imago
 Funeris & uitæ compos imago tuæ,
 Hoc conforme tuo donec cum corpore corpus
 Membraq; glorifices a simulata tuis
 Gaudia cum regnans inter Cælestia tecum
 Ciuis in aeterna luce beatus agam.

A 1914 27.

